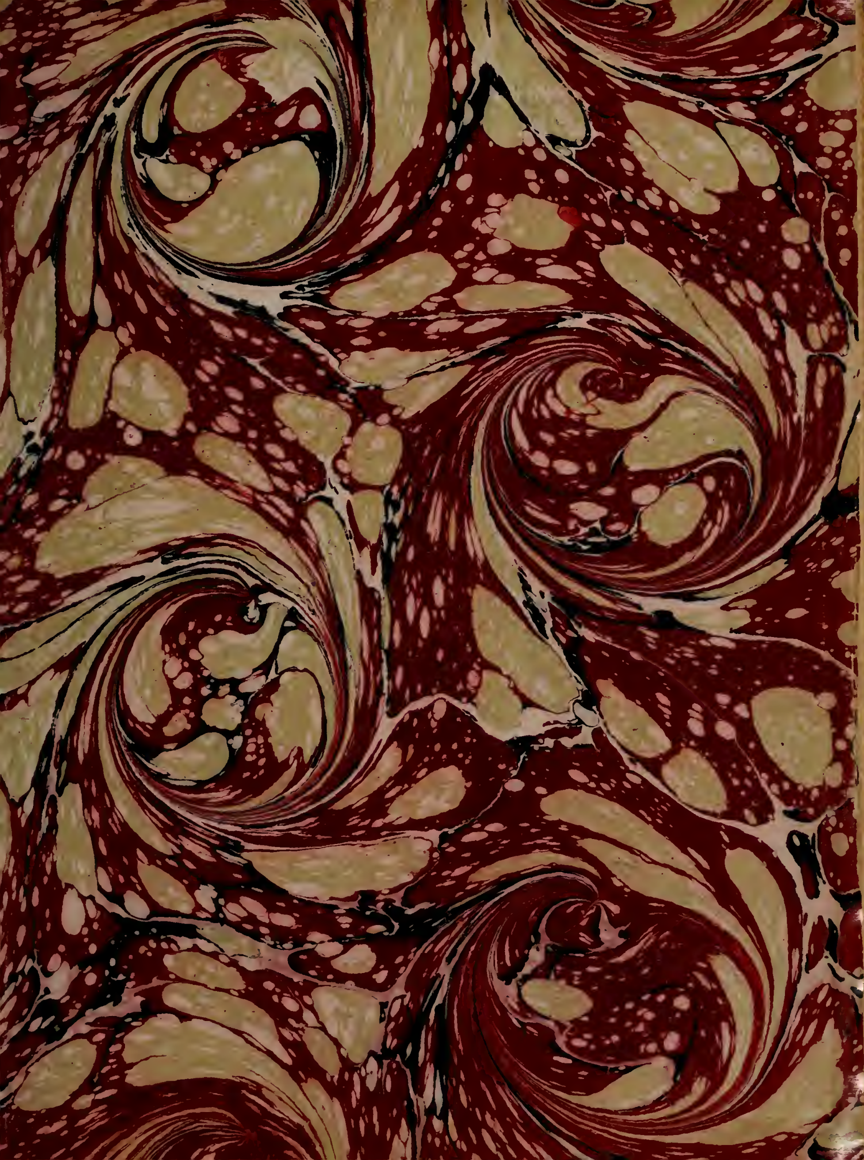

ΑΡΕΤΗϹ
ϹΚΙΑ
ΦΘΟΝΟϹ.

ΠΑϹΙΝ ЄΥ ΦΡΟΝΟΥϹΙ
ϹΥΜ–ΜΑΧЄΙ ΤΥΧΗ.

IANI IACOBI BOISSARDI VESVNTINI

Emblematum liber.

Ipſa Emblemata ab Auctore delineata: a Theodoro de Bry ſculpta, & nunc recens in lucem edita.

Francofurti ad Moenum.

CIϽ IϽ XCIII.

ΚΑΛΩϹ ΑΚΟΥЄΙΝ ΜΑΛΛΟΝ Η ΠΛΟΥΤЄΙΝ ΘЄΛЄ.

A ILLVSTRE ET VERTVEVSE DAME CATHERINE DE HEV, FEMME ET ESPOVSE DE HAVT ET PVISsant Seigneur Messire Claude Antoine de Vienne, Chevalier, Baron de Clervant, Copet, &c.

Ian Iacques Boissard.

MADAME, d'autant que je me suis apperceu par plusieurs fois, que, cõme estes addonnee à la speculation des choses qui appartiennent à l'instruction de l'ame, avez prins pleisir à la lecture d'un petit livret d'Emblemes que je mis en lumiere il y a environ quatre ans. I'ay estimé estre de mon devoir (pour l'obligation que i'ay à vostre maison, à cause de tant de biens & honneurs que i'en ay receu & en reçoy journellement) d'en recuillir un autre volume, les pourtrais desquels i'ay interpreté par diverses sentenes, appropries à la matiere de laquelle traictent lesdits Emblemes, extraictes de divers autheurs Philosophes & Poëtes. Ce que je vous dedie, comme à celle à qui toutes mes estudes se doivent raporter: m'estimant en cela estre bien honnoré, quand il vous plaira de recevoir ce petit œuvre pour agreable, avec tout ce qui peut proceder d'un bon cœur de celuy qui desire demeurer à perpetuité.

Vostre treshumble & tresobeïssant serviteur.

A ELLE MESME
SONNET.

MADAME, *ie vous offre eſpars en ce volume*
(Comme i'en ſuis tenu) ces Emblemes divers.
I'y louange les bons, I'y blaſme les pervers,
I'y blaſonne la bonne & maligne couſtume.

Ce n'eſt pas que pourtant arrogant je preſume
Acquerir quelque bruit de grand par l'univers.
Ainçois i'employe ainſi, pour rendre deſcouvers
Voz merites á tous, mon compas & ma plume.

I'ay façonné ces traicts ſur tant de beaux diſcours,
Dont vous endoctrinez les voſtres tous les Iours,
Modelant leur bell' ame au patron de vous meſme.

Mais ſi i'euſſe eu pouvoir de tracer au burin
Le pourtrait imité de voſtre eſprit divin,
Madame, i'euſſe peinct, pour tout, ce ſeul Embleme.

PAVLI

PAVLI MELISSI FRANCI, COMITIS PALATINI, EQVITIS TORQVATI, ET CIVIS Romani, in Emblemata Iani Iacobi Boissardi.

BOISSARDI nitidissimas in ædes
Sese transtulerant nouem sororum
Frater, Cecropidumq; Diua Pallas,
Visum vermiculata multiformi
Arte Emblemata, quæ teres rotundo
Composiuerat is labore nuper;
Matronæ CLEREVANTIÆ dicanda,
Electæ Charitum trium parenti.
Vt adfabilis, vt Poeta comis
Est; humaniter ac piè Deumq;
Et Deam hospitio accipit benigno.
Mirantur decus ac typos venustos:
His dies, aliisq; peruidendis,
Vna haud sufficit, Hesperoq; sero
Pernoctant Lare sub silente Vatis.
Cœna apponitur. Haud Iouis vocares
Nectare ambrosiaq; viliorem.
Suaui timpora balsamo rigantur.
Somnum nox vbi debitum poposcit,
Vnum ambos penetral capit; toroq;
Vno iungit Apollinem & Mineruam
Boissardus, iuuenes Deos maritans.
O quàm coniugium hoc fit auspicatum!
O quàm connubium audit hoc beatum!

Petri Lepidi Metenſis in Boiſſardi effigiem à Theodoro de Bry ſculptam.

COVS *Alexandrum ſi nobilitauit Apelles,*
Dum pinxit docta Principis ora manu:
Iane, tuum illuſtrat Theodori induſtria vultum,
Qui tanto heic pictus cernitur artifice.

PHILIP-

PHILIPPA LAZÆA POLANA ILlyrica, in eandem effigiem.

HEM! *quid aspicio? labella cuia hæc?*
Tincta Cecropio labella melle.
Cuius sunt oculi lepore pleni?
Hæc spirantia cuius ora? nonne
Picta est hæc facies mei sodalis
Boissardi? facilis Camœna cuius
Manum instruxit, Apollinisq́ doctam
Indulsit citharam. Hercle, Ianus iste est,
Natus Sequanica Vesuntione.
Viuis, Iane, igitur; tuosq́ vultus
Expressos tabulis Theoderici
Totus nouerit orbis. At Pol illos
Tersis carminibus tuæ Thaleiæ
A morte interituq́ vindicasti.

AD LE-

AD LECTOREM
BOISSARDVS.

PRAVOS, *candide Lector, dum libello hoc*
Mores improbo, laudibusq́; sanctam
Virtutem eueho, tu meum institutum
Prosequêre tuo fauore, opinor:
Et dabis veniam, seueriore
Si quæ iudicio notem: necesse est
Candenti resecare sæpe ferro
Membrum putre, medela quod nequibat
Sanare. Hoc puto nemini futurum est
Molestum. In genere omnia exaraui,
Parcens nominibus. Mouere bilem
Nulli sum solitus volens sciensue.
At qui conscius heic suam fricari
Austera scabiem manu æstimabit,
In me frendeat; hoc licebit illi.
Mihi sat fuerit bonis placere.

EMBLE-

EMBLEMATVM INDEX, ET ORDO.

INDEX.

Franciſco

Paulo

INDEX.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag.3.tit. Francisco.13.tit.tii. 20.versu 6. truditur. 20.stimulis. 24,16. in fel.25.tit.Gualterio. 4.etenim, dele comma. 40,8. iactitat? 44,17.pœnitentia. 46,22.Rutilio.47.tit.Rutilio.1.decuit. 51,1. aut non. 56,16. credulitate. 66,16. quo beme me.71. tit. Petro Fridero. 72,12. excors im.76,19. quærenda. 88,4. potentiorum.13. maturuerint.102,14. preciosiorem.103,1.Fortunæ.3.sollerte.

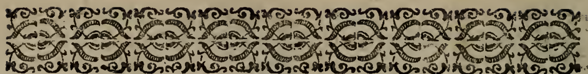
Ο ΒΙΟΣ

Ο ΒΙΟϹ ΤΡΟΧΟϹ: ΑϹΤΑΤΟϹ ΟΛΒΟϹ.

ΩϹ ΤЄΘΝΗΞΟΜЄΝΟϹ ΤΩΝ ϹΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΑΠΟΛΑΥЄ.
ΩϹ ΔЄ ΒΙΩϹΟΜЄΝΟϹ ΦЄΙΔЄΟ ΤΩΝ ΚΤЄΑΝΩΝ.
ЄϹΤΙ Δ' ΑΝΗΡ ϹΟΦΟϹ ΟΥΤΟϹ, ΟϹ ΑΜΦΩ ΤΑΥΤΑ ΝΟΗϹΑϹ,
ΦЄΙΔΟΙ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΜЄΤΡΟΝ ЄΦΗΡΜΟϹΑΤΟ.

I.

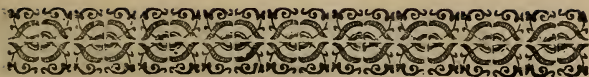

EDVCATIO PRIMA BONA SIT.

DEVS optimus maximus conditor & conservator mundi huius, hominem creavit ad imaginem sui, vt ab eo cognosceretur & coleretur. At is per peccatum lapsus, à prima, in qua conditus erat, gratia excidit: illiusque ruina magna Dei misericordia per Iesum Christum generis humani servatorem restaurata est. Nascimur servi peccati, & per Baptismum, vera & viua fide Christũ amplexantes, libertati asserimur. Necesse est igitur à primis cunabulis parvulorum ingenia formare, vt statim edoceantur quales sint. Educatio est secunda natura. Quamvis inveniantur plurimi, qui parvo cum profectu instituantur à præceptoribus alioquin idoneis, tam depravata est in nobis ratio. Adamas & gemmæ meliores poliuntur, pumex & tophus nulla arte vindicantur à sua ruditate & asperitate. Prima tamen pueri institutio multum ponderis & momenti habet in se. Fieri enim non potest, vt non afficiatur voce docentis. Quód si profectus non respondet diligentiæ magistri, verisimile est, sine doctrina illum duplo deteriorem futurum. Dum igitur pueritia institutionem potest admittere, nulli parcere labori debent parentes, nullis sumptibus, vt eorum liberi doctrina sapientum excolantur, & ad studium virtutis adducantur. imitati rusticorum industriam, qui arbores tenellas regunt, & plicant pro ut expedit. Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.

Francisco

I.

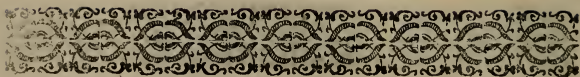
Franiſco à Vienna Baroni Clerevantij.

EDVCATIO PRIMA BONA SIT.

VTile virtutì eſt annos aſſueſcere primos,
Et tenerum ſanctis moribus ingenium.
Frangitur incurvanda arbos: virgulta plicantur:
Teſtaque, quo imbuta eſt, fragrat odore diu.

II.

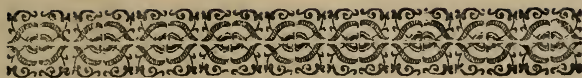

VIRTVTIS TINCTVRA PVDOR.

INgenia puerorum ad virtutem formanda, debent statim à principio modestiæ assuefieri, & deterreri ab omni labe vitiorũ. Propterea Præceptores diligentes debent in eo incumbere, vt tenellam istam ætatem ad pietatis studium, & cultum divinæ maiestatis adducant singulis momentis inculcantes, Deo maximè placere, si pueri sese ab omni peccatorum sorde impollutos servent. Quos si male aliquid egisse, vel audivisse pudeat, decens ille rubor, qui Iuventutis enascitur genis, virtutis est tinctura, & fucus peculiaris. Custos virtutũ omnium dedecus fugiens, & laudem maximam consequens verecundia est. Sine qua nihil rectum esse potest, nihil honestum. Propterea illi ætati conceduntur plurima liberius, ita tamen, vt cùm relaxare animos velint iuvenes, & dare se iucunditati, caveant intemperantiam, meminerint verecundiæ. Ludendi enim est quidam modus retinendus, vt ne nimis ab officio recedant, elatiq; voluptate, in aliquam turpitudinem dilabantur: Exempla domestica multùm proderunt: Compositi sint parentum mores ad omnem modestiam, pietatem, & virtutem: nihil est quod magis moveat liberos, quàm parentum vita. Quòd exemplo illorum fit, id iure fieri putant. Exemplo quodcunque malo committitur: Plerũnque enim contingit, vt si malè morati sint adolescentes, id primæ ætatis formatoribus meritò imputetur.

Gedeoni

II.

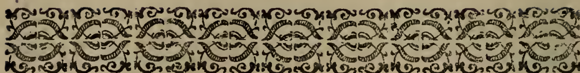

Gedeoni à vienna baroni Copetij.

Virtutis tinctura pudor, probat indole recta
Esse hominem, & castum denotat ingenium.
A vitiis teneram ætatem deterret, et in se
Calcar habet, doceat quod meliora sequi.

III.

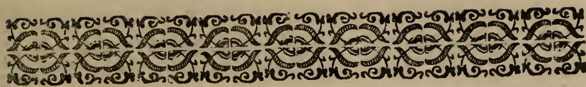

VIRGINIS ORNATVS PVDICITIA & ſimplicitas

DOtem ſplendidam & locupletem filiæ præparant parentes, quam bonis moribus, pietate, & modeſtia cultam eſſe volunt. Pudicitia & ſimplicitas prima pars eſt, & præcipua mundi muliebris. Gemmæ, texta ſerica, aurum, argentũ, & reliqua huius generis ornamenta, lenocinia magis ſunt voluptatum, quàm ornamenta virginum. Veſtium luxus arguit animum parum ſobrium, & intuentium oculos ad libidinem ſollicitat citiùs, quàm ad honeſtam opinionem. Nullo cultu meliùs ornantur virgines, quàm ſimplici. Virtus primum locum occupans in animis virginum, admittet ſecurè cultus neceſſarios, reijciet indignos, & ſuperfluos. Splendidiorem tamen ornatum admittet vna quæque pro ſua conditione & ſtatu, quo vti poterit, non abuti. Æquum enim eſt vt Principum liberi, & nobilium, quos Deus ad Politiæ gubernacula legitimè vocavit, à reliqua plebe differant cultu corporis: Facit ornatus plurimùm ad reuerentiam, quam magiſtratui bono debẽt homines, contemptus pannoſum comitatur. Differant igitur optimates à reliquo vulgo ſplendore veſtium, pro vniuſcuiuſque conditione & ſtatu. Modus eſt optimus, decus ipſum tenere, nec progredi longius. Mediocritas in omnibus neceſſaria eſt, & ad omnem vſum cultumq́; vitæ referenda.

Nicoleæ

III.

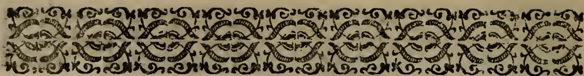

Nicoleæ à Vienna.

SAt dotata venit quæ casta est corpore virgo:
Inque verecundo cui sedet ore pudor.
Cui nec picta auro vestis, nec murice tincta;
Sed cultus simplex, & nitor arte carens.

IIII.

NEC NIHIL NEC QVIDLIBET.

INterrogatus aliquando Philoſophus quam Rempublicam exiſtimaret meliorem, reſpondit eam eſſe, in qua pietas, & religionis cultus ſanctiſſimè obſervaretur: legesque ita eſſent conſtitutæ, vt ſeveritatem clementia moderaretur, & leniret: eamque eſſe quam Ariſtocratiam vocant: in qua civitas regitur ſapientiorum & meliorum conſilio & imperio. Quam autem peſſimam diceret. Reſpondit tyrannidem: quæ vnius ſolius, ac malè inſtituti plerumque hominis arbitrio ducitur, cuiuſq; conniventia & malo exemplo corrumpuntur civium mores, & per omnem licentiam debacchati impunè quidlibet patrant. Hac ratione arguit moderatione omnia gerenda eſſe. Nam vt ſummum ius ſumma iniuria eſt: vbi nimia Principis ſeveritas, ibi quoque parùm amoris in ſubditis. vbi amor, ibi fides. Ita etiam accidit, vt vbi nimia licentia permittitur, ibi quoque genus omne vitiorũ pullulet, & naſcatur. Quapropter ita legum veneranda maieſtas, & ſeveritas ſervanda eſt, vt ſingula peccata pro temporum, locorũ, & perſonarum circumſtantiis, admiſſorumque qualitate corrigantur: ſocietatisque humanæ vincula retineantur in integrum: neque delinquentium ratio veniæ deſperatione ſubvertatur; hypocriſisque vitiorum omnium mater foveatur.

LIBER-

IIII.

Loidi à Vienna.

QVæ nihil ignoſcunt leges dic eſſe ſeveras;
Et quæ permittunt quidlibet, eſſe malas.
Sic par eſt rerum iuſtas moderentur habenas,
Ne quidvis populo ſit, licitumve nihil.

V.

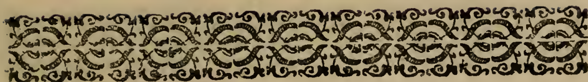

LIBERTAS VERA EST AFFECTIBUS suis non servire.

NEmo est tam simplex aut rudis, qui servitutem non æstimet esse magnum malum; quique libertatem non præferat magnis vitæ commoditatibus. Quòd ad servitutis nomen attinet, omnes in eo consentiunt, ingenuo viro esse intolerabilem: sed servitutis genuinam significationem pauci considerant. Nam multi corpore servi sunt, qui suis dominis liberiores judicari debent. qui propter bonorum affluentiam, supremamque in servos potestatem, tanta autoritate abusi, effrænes per omnem licentiam sese dant pręcipites, patiunturq́; se trahi per omne passionum & affectuum inordinatorum genus, superbiæ, luxui, irę odiis, voluptatibus, & eiusmodi monstris serviliter subjecti, ut suorum vitiorum mancipia verè dici possint: Multi sunt qui etiamsi bona præditi sint anima, & bonis moribus optimè eruditi, præstigiis aulicis ita se fascinari permittunt, & deliciis mancipari, ut magnatum vanitati inserviant, & applaudant ita, ut ne horulam suæ quieti liberam relinquãt. Quicunque illam auream mediocritatem diligens, prudenter suos affectus librat, & ad amussim regit, & cor suum ab omni excessu repurgat, ratione studioque moderatur animi passiones, is vera libertate frui dicendus est.

Mariæ

V.

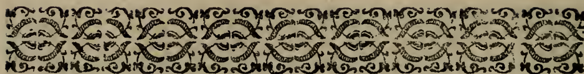

Mariæ à Vienna.

Affectus quicunque suos sic vincit, ut illos
Temperet, & studio vel ratione domet,
Iure potest liber dici, nullumque subire
Servitium, & vera nobilitate frui.

VI.

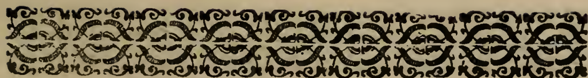

DOMAT OMNIA VIRTVS.

Qvicquid videmus,æstimamus,& admiramur, in hoc orbe terrarum,caducum est,& corruptioni subjectum. Imperia,regna,principatus,dignitates,divitiæ,vires, pulchritudo, & cætera ejusmodi tempore florent, & tempore effluunt,& pereunt. Nihil est homini relictũ perpetuum. Ita voluit providentia Divina,ut nos à terrenis abstractos, ad cœlestiũ contemplationem perduceret. Domat omnia virtus. Nihil tam solidum,nihil tam firmum, quod à virtute sejunctum non labet,& sua mole ruat. Sola virtus semper sui similis, & nulli injuriæ succumbit:æternitatis filia, gloriã pedissequam ducens, sicut umbram corpus. Ea sola nobilitat,ditat, fortificat, illustrat & ornat suum sectatorem: non ad horam, diem, vel annum, sed ad posteritatem illius honestam producens memoriam;famam dilatat,& gloriam stabilit perpetuam, imo donat immortalitate. Quæcunque autem extra virtutem acquiruntur, ea bullæ instar aquosæ tumescentia, momento temporis durant;& subitò evanescunt,inque nihilum rediguntur. Virtus enim est affectio animi constans, conveniensque,laudabiles efficiens eos,in quibus est:& ipsa est per se sua sponte, separata tamen utilitate, laudabilis: ex ea proficiscuntur honestæ voluntates,sententiæ,consilia,omnisque recta actio.

Claudio

VI.

Claudio Antonio à Vienna Baroni Clerevantis Copetii, &c.

DOMAT OMNIA VIRTVS.

Nil juvat injustis quæsita potentia bellis:
Nil genus, aut cauta fraude paratus honos.
Tempore vanescunt subito hæc: domat omnia virtus,
Et pulchra mentis nobile consilium.

VII.

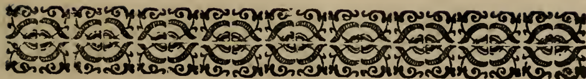

PRÆMIVM VIRTVTIS HONOS.

Virtutem necessariò gloria sequitur. Nihil est ea pulchrius, nihil amabilius; suscepit vita, consuetudoque communis, ut virtute excellentes viros in cœlum fama ac voluntate tollamus: & quæ per virtutem magno animo & elato, fortiter & excellenter gesta sunt, ea nescio quo modo quasi pleno ore laudamus. Quis est qui non admiretur splendorem pulchritudinemque virtutis? Vera laus veræ virtuti debetur. Bonus vir propriè & copiosè laudari sine virtutum cognitione non potest. Eos quorũ vita perspecta est in rebus honestis & magnis, & benè de republica meritos, observare & colere solemus. Digna est ipsa virtus gloriatione; tantumque præstat cæteris rebus, ut dici vix possit quid intersit. Altissimum enim locum in homine, & maximè excellentem tenet: tantoque in dominatu locatur, vt omnia prima naturæ hujus tutelæ subjiciantur. In ea satis præsidii est ad benè vivendum, satis etiam ad beatè; satis ut fortiter vivamus, etiã vt magno animo, & quidẽ ut nulla re egeamus, semperque simus invicti. Sequitur ut nihil pœniteat, nihil desit, nihil obstet. Ea nec eripi, nec surripi potest; naufragio neque incendio amittitur, neque temporum permutatione mutatur: nulla vi labefactari potest, nec loco dimoveri.

Catharinæ

VII.

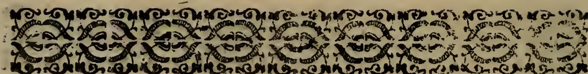

Catharinæ Heviæ. Claudii Ant. à Vienna conjugi.

Laudatos quoties sapiens admittit honores,
Præmia virtuti debita jure petit.
Nutrit honos artes; & virtus crescit honore:
Laudibus & dignum fit sine honore nihil.

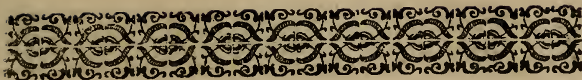
VIII.

FAMA VIRTVTIS STIMVLVS.

BOna fama divitiis ingentibus longè eſt præſtantior. Nō eſt res ulla tanti, aut commodum ullum ita expetendum, ut viri boni ſplendorem & famam amittas. Negligere quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolùm arrogantis eſt, ſed etiam omnino diſſoluti: Eſt hominis ingenui, & liberaliter educati, velle benè audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris; & futuræ poſt mortem famæ, etiam detracto vſu, conſulendum eſt: danda eſt diligenter opera, vt hominum aures optimo de nobis ſermone compleantur. Bona exiſtimatio pecuniis præſtat, antiquiorque fit poſſeſsionibus gloria. Iactura rei facilè ſarciri poteſt, fama contaminata vix unquam diluitur. Eximiam virtutē honeſta fama ultro comitatur: ac generoſis animis amor laudum veluti ſtimulus ad præclara facinora innatus eſt. Sequitur fama fugientem, & ob id ipſum avidius expetitur ab iis, qui virtutē colunt: quæ non rapitur ut præda, ſed tanquam præmium virtuti debitum. Hanc quiſquis per contemptum negligit, aut rejicit, is quoq; ſegniter, & cum faſtidio virtutem ſequi ſe arguit. Non ſolùm enim honos alit artes, verum & virtutem.

VIII.

Ioanni Comiti Ringravio.

Virtutem ſtimulis urgendo fama ſuperſtes
Excitat, atque alacres reddit ad arma manus.
Et qui omnem tetrico vultu faſtidit honorem,
Is quoque virtutem ſegniùs inſequitur.

IX.

VITA VIRTVTIS EXPERS MORte pejor.

NAtura dedit omnibus hominibus sine discrimine vivendi beneficium, sed benè vivendi munus, sola virtus largitur. Vita non solùm bonis, verùm etiam malis communis est. Quæ verè vita dici debet, soli virtutis sectatori à Deo Patre luminum conceditur. Vita virtutis expers vita non est, imo ipsa morte pejor debet æstimari. Qui virtute præditi sunt, ii immortalitatē assequuntur: Nulla nobilitas constare potest sine virtute: imo sine ea, vita non potest dici vita. Qui nihil aliud habet, quàm majorum stemmata & imagines, opinione nobilis est veriùs, quàm re. At qui virtute præditus est, unde manat omnis glorię splendor, germanam ac nativam habet nobilitatem. Nobilitas sola est atque vnica virtus. Cumque illius laus omnis in actione consistat; verbis non spectabitur, sed re ipsa: Virtutis hoc est proprium, æqualem ac parem verbis vitam agere; atque ita vivere, vt omnis oratio moribus cōsonet: Stultè præcipit aliis honestam vitæ rationem, qui quæ aliis præcipit verbis, ab iis ipsa re, & operibus alienum se probat. Vna enim actio virum bonum non indicat, Sed per totam vitam constans, suique semper similis virtus.

Ioanni

IX.

Ioanni Casimiro Comiti Ringravio.

Vivere dat Natura homini, bene vivere virtus:
Id commune malis, hoc solet esse bonis.
Expertem virtutis agunt mala plurima vitam:
Languet, & assidua condita morte jacet.

X.

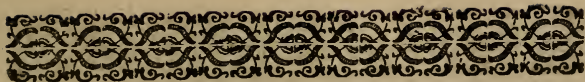

ΟΥΤ' ΑΡΕΤΗ ΑΤΕΡ ΟΛΒΟΥ ΕΠΙΣΤΑ:

ETiamſi virtutis ſplendor, ſuos non aliunde, quàm à ſeipſa radios acquirat, certum tamen eſt languere virtutem ſub paupere tecto: virumque licet benè natum & inſtitutū, ſi paupertate prematur, facilè degenerare, & quaſi paulatim prolabi in viam vitiorum: ad quam inducitur, & quaſi humeris protenditur indigentia, quæ illum apud omnes reddit inglorium & ridiculū, illius verbis autoritatem adimit & perſuaſionem; famam imminuit, & contemptum efficit. Quod ſeculi corrupti contingit injuria; in quo primum locum obtinent divitiæ. Hæ ſolæ virum bonum faciunt, etiamſi vitiis omnibus contaminatus ſit. Dives quicunque eſt, ſtatim pius, bonus, nobilis, illuſtris & gratioſus omnibus judicabitur. Opes hodie cœlos aperiunt, inferos claudunt, ſtultis autoritatem, prophanis honorem conciliant: expugnant urbes, leges corrumpunt, pudicitiam ac fidem proſtituunt. Nemo bonus eſt niſi qui bonis abundat. Multa ingenia candida, integra, & erudita, ſive literarum ſtudiis; ſive rei militaris peritia, poſſent quaſi alis ad ſidera deferri, ſed eorum promptitudo compedibus paupertatis in pulvere coercetur; à quibus moveri, aut ſeſe expedire non poſſunt, niſi ſtimulus indigentiæ pungantur.

Othoni

X.

Othoni Comiti Ringravio.

HAud facile emergunt qui paupertate premuntur:
Quos retinet, tanquam compede, tetra fames.
Immodicis opibus virtus non gaudet: at illa
Degeneri sordet subruta pauperie.

XI.

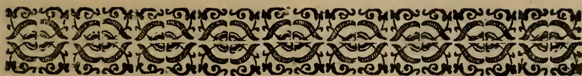

HISTORIA VIRTVS FIT SPLENDIDIOR.

VT clipeus ex lucido politoque chalibe conflatus, si radiis exponatur solaribus, suum duplicat splendorem, quem longè lateque in circunjacētia loca diffundit: haud secus contingit viro virtutibus, ac rebus egregiè gestis illustri: cujus nomen per se satis clarum, si luci committatur historiæ, acquirit duplices radios, quos undique diffusos historica eloquentia transmittit ad posteritatem. Multum est hominem dotatum esse à Deo immortali pietate, justicia, magnanimitate, temperantia, prudentia, aliisque virtutibus quæ magnos reddunt viros, eosque Deo similes efficiunt. Qualitates tamen hæ multo redduntur commendatiores, dum sortiuntur historiographum, tantis dotibus describendis idoneum. Possunt enim fulgetris & tonitruis cœli comparari, quæ certis audiuntur videnturq; momentis, subitò tamē evanescunt, nullo in nubibus sui relicto indicio, quo probentur aliquando effulsisse. Benè consultum à Diis immortalibus fuisse Achilli dicebat Alexander Macedo, qui Homerum præconem suarū virtutum nactus esset. Difficilimum est partam retinere fortunam, ne mutetur. Nec minor est virtus quàm quærere, parta tueri.

Paulo

XI.

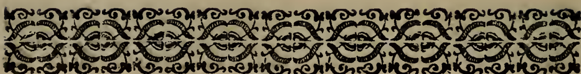

Paulo Melisso Com. Palat. Civi Roman.

EGregius frustra virtus se bellica gestis
Inflat. & ad laudes nititur ire suas.
Nî scriptis vulgata ejus sit fama per orbem,
Et fiat radiis clarior historiæ.

XII.

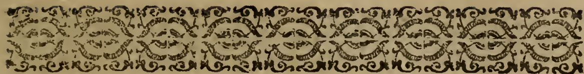

CONSOLATIO VIVIS, VITA mortuis.

QVantas laudes mereatur bonarum ſcientiarum cognitio, verbis exprimi non poteſt. Iuvenum enim ſtudia agunt, ſenectutẽ oblectant, ſecundas res ornant, adverſis perfugium ac ſolatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur: Quos ſi ipſi neque attingere, neque ſenſu noſtro guſtare poſſumus, tamen eas mirari debemus cùm in aliis videamus. Nullus enim civis egregius fieri poteſt, qui non ſit in bonis diſciplinis eruditus. Multi cùm in poteſtate eſſent hoſtium ac tyrannornm, multi cùm in cuſtodia, multi in exilio, dolorem ſuum doctrinæ ſtudio levarunt. Quis in eo ſummè elaborandum non arbitretur, ut quo uno homines beſtiis præſtent, in hoc hominibus ipſis antecellat? Doctrina mores eſſe non ſinit feros. Mortalibus doctrina honori eſt omnibus. Vir literatus duplo acutiùs videt. Sapiens ſuas ubiq; circumfert opes. Precioſior enim ipſis opibus eſt ſapientia. Portus infelicitatis doctrina eſt mortalibus. Vita hominis ſine literis mors eſt, & hominis ſepultura: Opes & cætera vitæ hujus commoda, collatione facta cum doctrina, nihil ſunt. His literati quantum neceſſitas requirit vtuntur. Sed ſcientiarum theſauros accumulant. certiſſimum in rebus proſperis ornamentum, in adverſis præſidium: Et ex quibus fama immortalis, vitaque à funere propagari videtur.

Petro

XII.

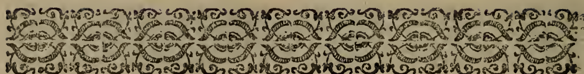

Petro Gualtero Chabbotio Pictavo.

PRæter mille homini quæ portant commoda Musæ,
Solamen vitæ, præsidiumque gerunt.
Et tollunt nigro servatam à funere famam,
Docto etiam invita vivere, morte datur.

XIII.

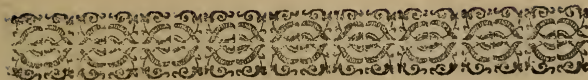

NEMO FORTIS NISI ET IVSTVS.

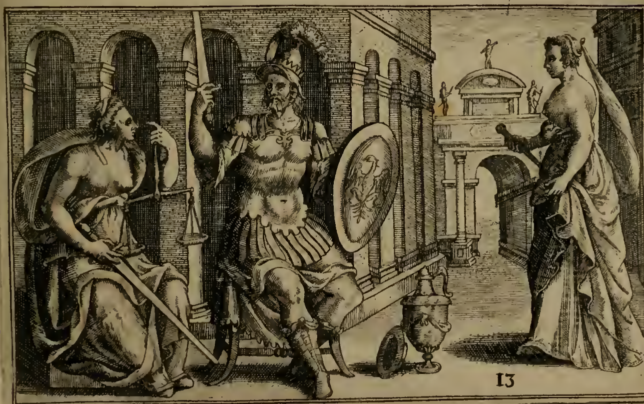
FOrtitudo & magnanimitas virtutes ſunt verè regiæ; neque cadere poſſunt, niſi in animam generoſam. Majeſtas dignitasque regia non veſtium ſplendore, ſed prudentia ac fortitudine paranda eſt. Illi fortes non ſunt, qui quovis modo vitam contemnunt, ſed qui tanti faciunt virtutem, ut hujus gratia vitam alioqui charam negligant. Fortium virorum eſt ſuis affectibus repugnare, juſtitiam colere, & fortunæ procellas impavido animo perferre. Animus fortis cupiditatum tumultus ratione cõpeſcit. Excelſi & fortis animi eſt ingratitudine non deterreri à ſtudio benè merendi de omnibus. Magnanimum arguit hominem conſtans in adverſis tolerantia: Fortis animi eſt mortem cõtemnere, quoties aut inevitabilis neceſſitas urget, aut cauſa gravis & honeſta ſuadet. Egregium imperterriti fortisque pectoris eſt documentum, in cauſa honeſta piaque, nec certam mortem perhorreſcere. Magnum faciunt res adverſæ, ſecundæ felicem. Creſcit in adverſis virtus. Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, adverſarium non tantùm non conculcare jacentem, ſed etiam adjuvare, fortis eſt viri, quem non ſolùm magnis comparo, ſed deo ſimillimum judico.

Petro

XIII.

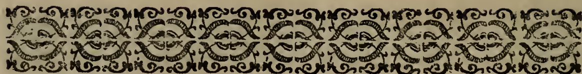

Petro Lepido Metensi.

NEmo potest dici fortis nisi justus: & idem
Mutuet à sancta robora justicia.
Fortis enim justi officio persistit & instat:
Servat uterque bonos, perdit vterque malos.

XIIII.

ΑΡΕΤΗΣ ΣΚΙΑ ΦΘΟΝΟΣ.

VIrtutis comes invidia, plerunque bonos insectatur. Mos enim est hominum, vt nullius laudem tolerent libenter, neque eundem reliquis excellere: invidetur autẽ virtuti, præstanti, florentiq; fortunæ. At invidia virtute parta molesta esse non debet forti viro: cujus virtus hoc modo excitatior redditur, & ad omne bonum opus magis idonea. invidia virtutem sectatur, ut umbra corpus. Hujus vexatione, & punctione redditur vigil, perpetuò excubat in sui defensionem, cogiturque illius stimulis rectæ viæ insistere, & per mille labores progredi ad inaccessum illud gloriæ propugnaculum: quò cùm pervenit, securitati se dat perpetuæ: iis enim qui in vita sunt, si quid laude dignum egerint, iis obstat invidia: post funera ut plurimùm minùs severè se in defunctos gerit. Compertũ invidiam est extremo fine domari. Virtus abunde sui est præmium, quicunque sequatur eventus. Laudibus humanis virtus non eget, ducit enim secum laudem suam & decus. Qui rectè & honestè curriculum vivendi à natura datum confecerit, hunc virtus, invidia superata, immortalem reddit.

Iacobo

XIIII.

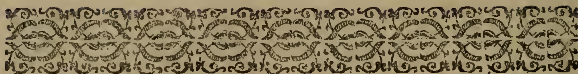
Iacobo Santalbino Trecenſi Medico.

ΑΡΕΤΗϹ ϹΚΙΑ ΦΘΟΝΟϹ.

VMbram habet omne ſuam corpus: ſequiturque, præitque:
Sic ſecum virtus attrahit invidiam.
Invidiam ſine qua virtus torpeſcit: at illi
Ad laudem ſtimulos ſuggerit invidia.

XV.

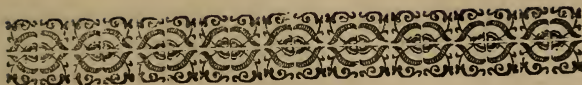

OMNE BONVM OPVS INVIDIAM ſentit.

ARanea ex eodem flore ſuum ſugit venenum, ex quo apis ſedula dulce nectar conficit. Invidus araneæ naturam ſecutus, ab iiſdem actionibus optimis, quibus vir bonus laudem meretur, ſuam conflat & texit calumniam; ut plurimùm prætextu pietatis & charitatis innocentem opprimens: quod hodie fieri magno bonorum omnium dolore experimur. Nihil enim eſt tam ſanctum, tam ſincerum, quod invidiæ morſibus non ſit ſubjectum; cùm mali ſuis uacantes odiis & paſſionibus, ſub larva virtutis injurioſi ſint juſtitiæ ſectatoribus. Virtus verò, quæ placida eſt & manſueta, ſibi ſuæ conſcia integritatis ſiniſtrum Livoris judicium ridet, & procul à ſe removet, invidum magis dignum miſericordia judicans, quàm ira. Si optimorum conſiliorum atque factorum teſtis in omni vita nobis conſcientia fuerit, ſine ullo metu ſumma cum honeſtate vivemus. Conſcientia rectè voluntatis, maxima conſolatio eſt in adverſis. Nec bono quicquam mali evenire poteſt, nec vivo nec mortuo; nec vnquam à Deo immortali ejus res negliguntur; neque invidiæ fraudibus in tranſverſum detorquentur.

Odoardo

XV.

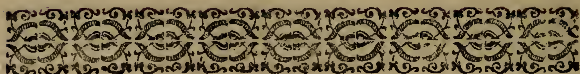

Odoardo Bizeto Charlæo Trecensi.

Toxica ab hoc carpit sublimis aranea flore,
Dulcia quo parvæ mella parantur api.
Sic quoque virtutem, scelerata calumnia, carpis:
Et quod in hac damnes, improbe livor, habes.

XVI.

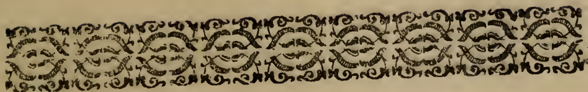

ANTIQVA NOVIS SEMPER PRÆfert livor.

DVm vir meliore ingenio prędítus inter homines vivit, non est quòd suæ virtutis præmium expectet integrum. id raró ante mortem cuiquam accidit, vt calumnias malorum suæ virtuti insidiantes non senserit. Virtutem præsentem odimus, absentem quærimus invidi. Mos est hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere. Non enim invidetur, nisi præstanti florentique fortunæ. Invidentia nihil aliud est, quàm ægritudo ex alterius rebus secundis. Virtuti & gloriæ maximè invideri solet. Est hujus sæculi labes quædam & macula, Virtuti præsenti invidere, ac dignitatis illius florem infringere velle. Sed præter culpam & peccatum, homini accidere nihil potest, quod sit horribile aut pertimescendum. Si virtus dormiat, excitatur ab invidia: præstoque adest Princeps fortitudo, quæ bonũ virum tanto animo esse coget, ut omnia quæ possint homini evenire contemnat, & pro nihilo putet. Naturale hoc est vitium, splendorem alienum non ferre patienter, semperque absentia præsentibus, antiqua novis præferre: Et quò quis magis est stolidus, eò magis temerariè de ignotis ferre judicium solet.

Ioanni

XVI.

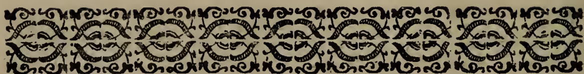

Ioanni Posthio Archiatro Palatino.

GLoria rara venit meritis dum vivimus. ipsa
Tum primùm à summo funere fama venit.
Posthabet antiquis noua livor, & obstrepit ultro.
In scirpo nodum quæret, & inveniet.

XVII.

VIRTVS INVIDIA FIT EXCItatior.

MAlum & deteſtabile eſt vitium invidiæ: quod tamen non ſine commodo & aliquo emolumento contingit. Nam præter id quod non minùs aliena felicitate diſcruciatur invidus, quàm ſuo infortunio; in cauſa eſt cur vir bonus circumſpectiùs ſeſe gerat in omnibus vitæ actionibus. Contingit ſæpius invido, vt ſua calumnia obrutus, infamis reddatur: Et qui fragili quærit illidere dentem, infringat ſolido. Imprudenter is in alterum torquet vitium, ſi in promptu eſt quod ipſi viciſſim objiciatur. Maledicentia ea contemnenda eſt, quæ non à judicio, ſed à lingua Maledica injuriosè proficiſcitur. Excellentium virorũ eſt, negligere contumeliam, quæ à palam improbis & invidis venit: à quibus etiam laudari turpe eſt. Si læditur vir bonus invidiæ dolis, æquo animo ferre debet: cùm habeat conſcientiam integram: Nihil eſt meliùs, quàm memoria rectè factorum, & libertate contentum, negligere humana. Ita vir prudens omnes totius vitæ componit actiones, ut de ſingulis rationem, ſi opus ſit, poſſit reddere: Et cenſuram malorum quamvis difficilem, ferat tamen æquo animo.

Abraha-

XVII.

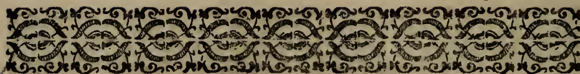
Abrahamo Ortelio Cosmographo.

VIRTVS INVIDIA FIT EXCITATIOR.

EXcitat invidiam virtus: perstringit at illa,
Corrigit & quicquid segniùs ista facit.
Hujus censura virtus viget, excita ad omne
Quod cura & studiis aggrediatur opus.

XVIII.

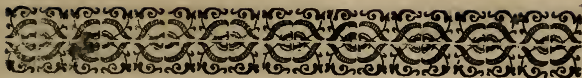

VIRTVS PRESSA VALENTIOR.

INter reliquas arbores, Palma victoriæ ſymbolo tribuitur: propterea quod pondus ſuperpoſitũ aut dejiciat inſurgens, aut frangatur: Cùm alioqui illius rami, longè ac latè ſeſe extẽdant, gratum viatoribus præbentes umbraculum. Propterea virtuti dicata eſt, quæ generosè contrariis obſtat & repugnat. Vir fortis & magnanimus natura mitis eſt, humanus & tractabilis, promptus ad opem ferendã afflictis: at in oppreſſores & violentos inſurgit animosè, & quibus poteſt viribus illos proſequitur, urget, & atterit. Qui generoſo eſt animo, & res magnas molitur, & ſuæ Reipublicæ neceſſarias, nullum ſcopum ſibi proponit alium, niſi ut rem prudenti conſilio ſuſceptam maturè perficiat, omne periculum, quod illum ab officio deterrere poteſt, contemnens. Quod exemplo ſuo comprobarunt M. Attilius Regulus, & Themiſtocles. Ille dum à Cartaginenſibus captus eſſet, miſſus eſt Romam cum legatis, qui de permutatione captivorum apud Senatum agerent. Sed cùm præcipuam juventutem hoſtium captivam Romę videret, utilitati publicæ ſuam vitam poſtponens, ſuaſit cõtrarium. Themiſtocles quoq; ab ingratis civibus Athenis expulſus, ad Perſas fugit; à quibus magnis copiis præfectus in Græcos miſſus eſt: ſed ne quid impium moliretur in patriam, hauſto tauri ſanguine, mortem ſibi conſcivit.

Dionyſio

XVIII.

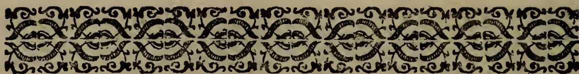

Dionysio Lebæo Bathillio Tricassino. I. C.

Pondere pressa gravi fit palma valentior: atque
Impositum duplici robore pulsat onus.
Et generosa malis non cedunt pectora: sed quas
Objiciant viris hostibus intus habent.

XIX.

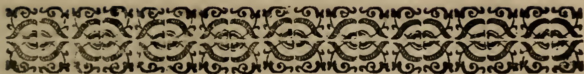

VIR BONVS INVIDIÆ SECVRVS.

QVamvis virtus, felixque rerum successus, & prospera florensque fortuna, livoris injuriæ semper sit obnoxia: certum tamen est homini bono & integro nihil accidere posse, quod illum ab officio divertat. Malevoli intactum nihil relinquunt, nihil intentatum, quò boni viri famam aut expungāt, aut illi saltem notam inurant: at boni viri famam aut expungant, aut illi saltem notam inurant: at boni, cùm aliquid clementer, mansuetè, iustè, rectè, moderatè, sapienter factum legunt, aut audiūt, magno studio incendūtur, ut eos etiam quos nunquam viderunt diligāt. Quis est qui non admiretur splendorem pulchritudinemque virtutis? Habet hoc præclara virtus, vt viros fortes species ejus & pulchritudo in hoste posita delectet; ignavos verò torqueat & cruciet invidia. Omnia enim quæ in hominem cadere possunt, subter se habet virtus: eaque despiciens, casus contemnit humanos: culpaque omni carens, præter seipsam nihil censet ad se pertinere. Illi non multum potest obesse invidia, qui sibi firmius in virtute, quàm in casu præsidium collocavit. Nam omnes vivendi rationes in virtute sunt collocandæ: propterea quod sola virtus in sua potestate est: Omnia præter eam, subjecta sunt fortunæ dominationi.

Ioanni

XIX.

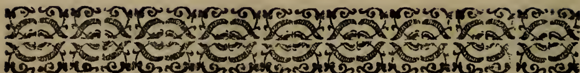

Ioanni Durantio. I.C.

Fama per ingenuas quæsita laboribus artes
Lucida neglecta sidera tangit humo.
Quæ colis ima tene, comes invide livor honesti.
Illæsa à telis evolat alta tuis.

XX.

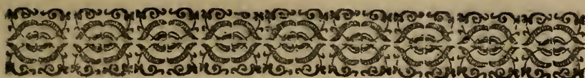

LIVOR TABIFICVM MALIS VENENUM.

OMne peccatum vitioso homini aliquam speciem utilitatis aut delectationis adferre videtur. Fur ex suis rapinis emolumenta sua facere se credit, & suas facultates augere. Qui inimicitiis & iræ suæ indulget, in eum quē odit sæviens, suam explet inclementiam. Libidinosus, si suis amoribus potiatur, felicissimum omnium hominum se asserit: multi inveniuntur qui voluptatibus vitam posthabuere. Piger, cùm otio & luxu diffluit, nonne se Deorum vitam æmulari jactitat. Et qui gulæ deditus est, quis eum credat velle suam turpitudinem, effrænesque ventris cupiditates cum omni Philosophiæ studio permutare? Ita de omnibus vitiis judicari potest. Sola invidia sibi ipsi supplicium est, gehenna, & carnificina: suo veneno marcescit, cor suum rodit & conficit. Nihilque in suis cruciatibus consolationis recipit, nisi brevem, ac cito euanescentem in alieno infortunio lætitiam: quod exiguum est lucellum, si cōferatur cum eo dolore, quo ringitur & conficitur ex felici fortuna eorum quibus invidet. Invidia Siculi non invenere tyranni majus tormentum. Probè hoc à Diis immortalibus comparatum est, ut invidus suo veneno contabescat, sibique supplicium adstruat.

Domitio

XX.

Domitio Faino Veronensi.

OMne malos vitium juvat, aut delectat: habetque
Quas ad perniciem conferat illecebras.
Sola sibi pestem diris cruciatibus infert:
Suppliciumque sibi concitat invidia.

XXI.

PRVDENTER TEMPORE ET loco.

PRudentia est rerum expetendarum ſcientia. In qua duo vitia plerunque inveniuntur. Vnum, cùm incognita pro cognitis habemus, iiſque temerè aſſentimur. Quod qui volet effugere, ad res conſiderandas, adhibere debet & tempus & diligentiam. Alterum vitium eſt cùm nimis magnum ſtudium, multamque operam, in res obſcuras & difficiles conferimus, eaſque non neceſſarias. Cùm autem hæc virtus maximè ſit accommodata ſocietati humanæ; prudentem virum non oportet eſſe moroſum, non difficilem, neque alienæ ſimplicitatis contemptorem. Sed ut proximo proſit, ſeſe quàm poteſt aptiſſimè, accommodabit; nunc ſeveritatem comitate leniet, nunc triſtitiam lætitia moderabitur: omneſque actiones tempori & loco congruas reddet. Eſt ubi loquendum ſeveriùs, eſt ubi blandiùs, eſt ubi magnificentiùs, eſt ubi ſubmiſſiùs, eſt ubi jucundiùs, eſt ubi duriùs. id ſi fiat citra perfidiam, prudentia eſt; quæ tutiſſimus eſt murus: neque enim collabitur, neque proditur. Multa ſunt incommoda in vita, quæ ſapientes commodorum compenſatione leniunt. Stulti & imprudentes nec vitare venientia poſſunt, nec ferre præſentia.

Friderico

XXI.

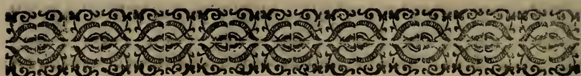

Friderico Sylburgio.

Quod gerit hæc larvam, non est ut fallat: at illa
Aptat personam casibus atque locis.
Læta est & tristis, quoties occasio poscit:
Temporibus vultus commodat illa suos.

XXII.

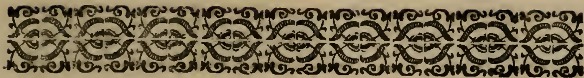

SAT CITO SI SAT BENE.

NVllum animæ frænum potentius dare possumus, quàm prudētiam: quæ nullo alio modo efficatiùs regitur, quàm consilio & ratione. Huic temeritas est contraria. Priusquam rem aggrediaris, cōsulito; vbi consulueris; maturè facto opus est. In captandis consiliis, festinatio, rationis inimica, mentis perstringit oculos. At istud est sapere, non quod ante pedes modò est videre, sed etiā illa quæ futura sunt prospicere. Quod præcipiti via certum deserit ordinem, lætos non habet exitus. Festinandum est, sed lentè. Non potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutum. Etsi utile est subitò sæpe dicere & agere; tamē illud utilius, sumpto spatio ad agitandum paratiùs atque accuratiùs dicere & agere. in rebus gerendis nūquam consideratur quàm citò, sed quàm benè. Non potest is verum à falso discernere, qui inconsideratè, dum non opus est, rem aggreditur: tantoque periculosior est celeritas imprudens, in rebus magnis, quòd earum exitus est periculosior, ruina major, & potentia longissima. Vt quisque maximè perspicit quid in quaque re verissimum sit; quiq; acutissimè & celerrimè potest videre & explicare rationem, is prudentissimus ritè haberi potest.

Francisco

XXII.

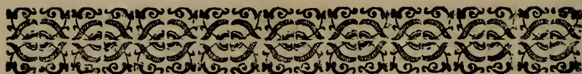

Francisco Loysio Medico.

Aggreditur quisquis peragendum opus, esse videndum
Noverit, ut benè rem, non cito ut expediat.
Discat is à tarda lentum testudine gressum;
Et simul à celeri papilione levem.

XXIII.

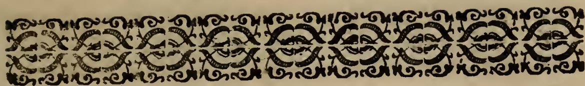

EVENTVS STVLTORVM MAGISTER.

TEmeritas ſtultitiam comitatur; citiuſque inconſultum hominem præcipitat in periculum, quàm animadvertat. At ſeræ ſunt hominum lamentationes, prorſuſque vituperandæ, quas occupatas in iis lugendis cernimus, quæ vitio ſuo & inconſiderantia contigerunt. Ita fit ut eventus ſit ſtultorum magiſter, qui nunquam niſi icti ſapiunt. Turpiſſimum eſt eum, qui ad Rempublicam adminiſtrandam vocatur, temeritatis & imprudentiæ redargui. quæ vitia ſine magno periculo ciuitatis in eum qui magiſtratum gerit, non cadit: fitque ſæpius ut imprudens non ſolùm ſuæ fatuitatis, & inanimadvertentiæ pœnas gerat, ſed totam civitatem in cõmune trahat excidium. Neque ſatis tutum eſt priuſquam initium rectè conſideraveris, de exitu conſilium capere. Præterita reprehendi poſſunt, corrigi non poſſunt. Scitum eſt, periculum ex aliis facere, tibi quod ex uſu ſiet. Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus adverſos formidant. Omnes, cùm ſecundæ res ſunt, tum maximè ſecum meditari oportet quo pacto adverſam ærumnam ferant. Serò ſapiunt, qui imprudentia ſua in periculum lapſi, pœnitentia & dolore ſeſe cruciant. Stulti enim eſt dicere non putabam.

Reutilio

XXIII.

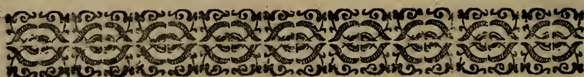
Reutilio Saravesæ. I. C.

EVENTVS STVLTORVM MAGISTER

HÆc docuit prima tentare in flore juventæ,
Cùm tibi tot palmas detulit alta Croton.
Quæ doceat serò, turpi discenda pudore,
Stultorum euentus multa magister habet.

XXIIII.

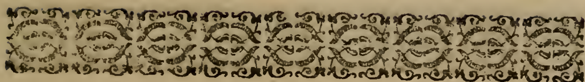

STVDIO ET VIGILANTIA.

SI superfluæ sollicitudines vituperandæ sunt, negligentia quoque aliud extremum vitium non minorem meretur reprehensionẽ. Vita enim hominis nihil aliud esse debet, quàm assidua occupatio circa res pias, honestas, & necessarias, tam publico statui, quàm privato. Inter ea autem quibus sese præclara ingenia debent occupare, Philosophia, liberaliumque artium scientiæ primum locum habere debent: quòd ex iis comparetur animorum instructio, & eruditio, morum præcipua: quibus rebus nihil est quod meritò præferri possit. Nam cùm Philosophiæ partes variæ sint; una de vita & moribus tractat: alia creatarum rerum naturam & ordinem docet: tertia disserit rationibus quid verum & quid falsum sit, quid rectum aut pravum. Quæ singula in se habent satis quod ad benè formandum hominis animum faciat; & delectationem summam pariat. Tota enim frugifera est, tota utilis, & voluptate plena. Ea enim hominem primùm ad Dei cultũ, tùm ad modestiam, magnitudinemq; animi erudit: eademq; ab animo, tanquam ab oculis, caliginẽ depellit: Talis est Philosophia, cui qui pareat, omne tempus ætatis possit sine molestia degere. At in ea conquirenda, studio & vigilantia est opus: assiduo parta labore venit.

Iacobo

XXIIII.

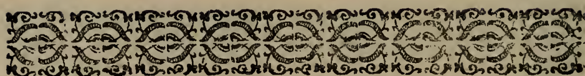
Iacobo Paſchario Medico.

Magnificas ſecum ſtudium & vigilantia laudes
Promovet, armigeræ præmia grata Deæ.
Quod criſtata notat torva ſuper ægide caſſis,
Noctuaque aggeſtos quæ premit ungue libros.

I LABOR

XXV.

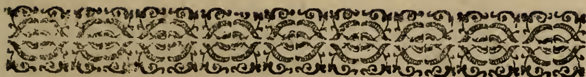

LABOR OMNIA VINCIT.

DEus nobis omnia vendit labore. Nihil eſt tã difficile, quod pertinaci labore non poſſit evinci. Exercitium poteſt omnia. Et quæ laborioſa ſunt juventuti ſtudia, hæc ſunt jucunda ſenectuti otia. Si quid enim feceris cum labore, labor abit, honeſtum verò remanet. Sed ſi quid turpe cum voluptate, turpitudo manet, voluptas abit. Vigilando, agendo, & benè conſulendo, proſperè omnia cedũt. Quapropter neceſſe eſt primam ſtatim ætatem laboribus honeſtis aſſuefieri, eamq; ad fugiendum ſegniciem hortari, quæ mater eſt omnium vitiorum. hæc non ſolùm morborũ genera plurima ſecum trahit, ſed etiam ignominiam, & paupertatem. in cujus rete ignavus dormiendo ſecurè, nihilq; tale cogitans involvitur; unde ſe nunquam potis eſt extricare. Blando deſidiæ veneno, virtus paulatim evicta ſeneſcit. Otium & luxus in juvenibus ſtultitia eſt, in ſenibus verò crimen. Otium omnia mala docet adoleſcentes. Otium pulvinar Sathanæ. Qui ſtudet optatam curſu contingere metam, multa tulit, fecitq; puer ſudavit. & alſit. Dum vires ſunt integræ nulli labori parcendum, ut aliquando ſenes laborum meſſem colligamus. Spe otii ſuſtentatur labor: & laboris condimentum eſt otium.

Ioanni

XXV.

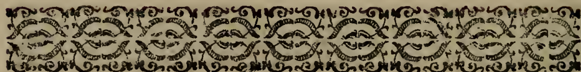

Ioanni Lobbetio. I. C.

Nil tam difficile est, cui non labor imperet: ut non
Assidua cogi sedulitate queat.
Cor gerit incassum stultos ignavia questus:
I rætexat culpæ quod piger omnis habet.

XXVI.

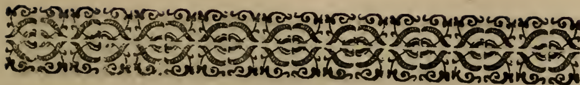

PACE VIGENT ARTES.

PAx donum Dei eſt, quod nobis cœlitus mittitur benigna Dei clementia. Pace non ſolùm rerum omnium vbertas fœcunda replet urbes, ſed ea vigente pietas colitur, legum majeſtas & reverentia ſtabilitur, exercetur Iuſticia, vitia, & malorum refrænatur licentia: ſcientiæ docentur, bonarum artium ſtudia florent; commercia cum peregrinis ſervantur. Vrbes ſtructurarum & ædium magnificentia exornãtur, & ingenioſis poliuntur inventis; totaque vita humana, & ſocietas inter homines commodis & jucunditate repletur. Neque ſine cauſa Iovis filia vocata eſt. cùm nihil à Deo immortali ad conſervationem generis humani nobis conferatur magis dulce, magis neceſſarium, pace, & tranquillitate publica: Nihil enim eſt aliud pax, quàm tranquilla libertas: cujus nomen reipſa tum jucundum eſt, tum ſalutare: Ea ſublata, leges & judicia ſervari non poſſunt integra, bonæ artes exerceri, juvẽtus inſtrui. Denique ea vitiata aut everſa, omnes ſocietatis humanę nervi debilitantur, aut prorſus infringuntur. Nulla ſalus bello: pacem te poſcimus omnes. Nulla fides pietasque viris qui bella ſequuntur. Bellis boni corrumpuntur mores, efferantur animi, & omnis diſciplina vitiatur.

Ioanni

XXVI.

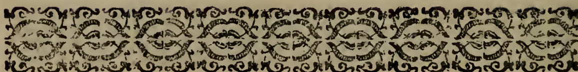

Ioanni Posthio Archiatro Pal.

PAce vigent artes: aras pax thure vaporat.
Pax cererem & Bacchum promovet atque fovet.
Filia pax Iovis est: & Divum munera nobis
Dispensat: placida pace beatus homo est.

XXVII.

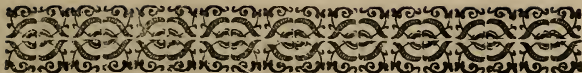

INVITVM QVI SERVAT IDEM FAcit occidenti.

GLadio ignem ne fodito, inquit Pythagoras: flamma enim gladio involuta gliſcens, uno momento tenentis invadit manum. Hoc præcepto annuit ira percitum non eſſe ſeveriùs reprehendendum. Ira furor brevis eſt. qua qui correpti ſunt, judicium ac mentem amittunt. Et ut plurimùm qui hoc furore percelluntur, ab eo vel ſine profectu, vel cum periculo revocantur à benè monentibus. Vbi deeſt mens, diſciplina nihil juvat. Mala perpetrare cogit ira plurima. Et haud tuta in ira conſilia capi queunt. Prudentis eſt aliquando reprehenſione uti. hoc docet charitas, hoc jubet amicitia, & humaniores affectus, qui proximi conſervationem procurant. In omni tamen reprehenſione ſexus, ætas, tempus, & conditio illius quem moneas conſideranda ſunt. Sic juniorem tanquam filium; Seniorem tanquam patrem; æqualem ut amicum; potentiorem verò majori judicio alloquere: amaritudinem reprehenſionis multa præfatione & reverentia leniendo, ut benignioribus & attentioribus audiat, quæ dices, auribus. omnia ad ædificationem proximi ſunt referenda. charitas nobis ſcopus ſit. Pervicacem verò & moribus perditum quòd cures nihil eſt. Aſino ſcabioſo, & fœdato ſordibus, ſi laves caput, operam cum lixivio perdes.

Lentulo

XXVII.

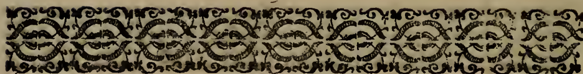

Lentulo Ventidio Nucerino. I. C.

IGnem ne gladio fodito: furor haud habet aures:
Servare invitum maxima stultitia est.
Sic refragantem è scopulo detrudit asellum
Rusticus: ingratum nil benefacta juvant.

XXVIII.

VIR MALVS ALIENO DAMNO suam rem facit.

NE cum viro unquam carpito viam improbo. Nec te mali viri societas delectet. Mala mens, malus animus. Dolosum & malæ mentis virum nemo sine noxa aut ignominia evadit. Multi simulatione virtutis efficatiùs lædunt, quàm si improbi agnoscerentur ab omnibus. Ab his cavetur sedulò, ab illis sine probro & periculo difficile est sese extricare. Simplicitate fucata nihil est pestilentius. Vt hamo inescato pisces, viscatis virgultis aviculæ, sic imprudentes dolosi hominis impostura capiuntur. Nulla vitæ pernicies major inveniri potest, quàm cùm in malitia inest simulatio. Propterea vir prudēs exactum semper adferet judicium, dum se in alienam societatem cupit inserere. discernat prudenter dignos ab indignis. Modium salis cum amico comedes, antequam illi tua arcana committas. Nimia credulitas, locum dat imposturæ. Ne nimium fide, inquit Italus, si decipi nolis. Occasio furem facit. Qui malus est, statim abutetur viri boni candore & credelitate; & ex illius damno non verebitur suam rem facere. Fronti nulla fides in plurimis. Nullæ sunt periculosiores insidiæ, quàm quæ latent, sub simulatione officii. Ita se quisque in omni vita gerat, ut prudenter simplex, & simpliciter prudens sit & habeatur.

Ioanni

XXVIII.

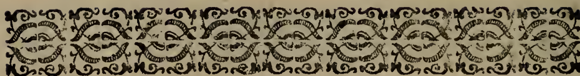

Ioanni Lasicio Polono, I.C.

STertentis catuli tacito pede captat ab igne.
Quas videt assari simia castaneas.
Ingenio est simili quisquis sibi consulit, atque
Ex damno alterius propria lucra facit.

XXIX.

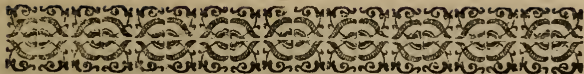

MALVM CONSILIVM CONSVLTOri pessimum.

COnsiderati Principis est, consultoribus uti quàm optimis, quoties ad res gerendas sese accingit. Consilium bonum nervus est potentiæ Regiæ. Visque consilii expers mole ruit sua. Neque assentiendum est iis, qui existimant res vrbanas minores esse bellicis. Quæ in militia Duces aggrediuntur, nisi consilio gerantur, ut plurimùm infelices habent exitus: quare expetenda est magis decernẽdi ratio, quàm decertandi promptitudo. Non enim viribus, velocitate aut celeritate res magnæ geruntur, sed consilio, autoritate, & sententia seniorum, qui rerum usu experientiaque valent. Principes ex optimis consiliarios sibi deligant; qui propriis affectibus, cupiditatibus aut lucro ferri se nõ patiuntur: sed qui bono reipublicæ intenti sunt, qui utile ab honesto non separant: quibus pietas in Deum, patriam, & proximum cordi est. Ex temerariis consiliis sæpissime labefactatæ sunt excellentes Respublicæ; & regum auctoritas in discrimen adducta. Contingit & aliquando ut malum consilium fuerit consultori pessimũ. Quod evenisse olim Perillo, qui sævitiam Phalaridis conflato bove aheneo incendit. in quo crematus est inventor, & Tyrannus paulo post. Idem accidit & Thrasio; qui Busiridi suadens, ad eliciendas è cœlo pluvias, Iovi sanguine humano faciendum sacrum. Is aquam primus Ægypto dedit. & ad easdem aras Busiris, cum Amphidamante postea ab Hercule jugulatus est.

Lælio

XXIX.

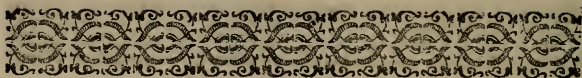
Lælio Cleopaſſo Hydruntino.

MALVM CONSILIVM CONSVLTORI PESSIMVM.

Conſultor perſæpe malus, dum ſuadet iniqua,
Conſilio patitur parta pericla ſuo.
Quod docuit quondam tauri fabricator aheni:
Et iugulo Pharijs qui dedit hoſpes aquam.

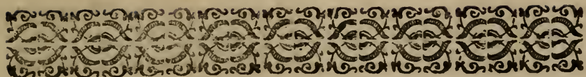
XXX.

LÆSA PATIENTIA FIT FVROR.

NEmo tam abjecti animi vir est, nemo tam vilis conditionis homo, qui irritatus aliena injuria, non cupiat violentiam à se repellere. Pulchra virtus est patientia: sed eam Italus Asininam vocat. Veterem ferendo injuriam invitas novam. Pusillanimitas malorũ proterviam excitat ad malè agendum. Contumeliosi è ciuitate extrudendi. Qui alteri parat exitium, eum scire oportet sibi paratam pestem, ut participet parem. Suæ quisque utilitati servire potest, dummodo sine alterius injuria fiat. Qui bonus est vir, is potiùs suum fert incommodum, quàm damno alieno suam rem faciat. Rei familiaris amplificatio nemini nocens, non est vituperanda; sed fugienda semper est injuria. Detrahere aliquid alteri, & hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis est contra naturã, quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor, quamq; cætera quæ corpori vel rebus externis eveniunt. Vitent potentiores violentiam neque sui commodi causa noceant alteri: sed se legibus æqui ac recti contineri sciant; quæ hoc spectant, hoc volunt incolumem esse civium conjunctionem. Qui volunt in inferiores imperium gerere, bonos imitentur pastores; qui tondent pecus non excoriant. Præficiuntur autoritate divina Principes populo, ut eorum potentia boni defendantur, puniantur mali. Qui secus facit, indignus est imperio.

XXX.

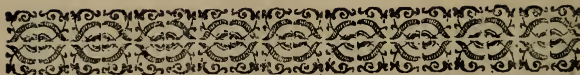
Veturio Leontio Hydruntino.

LÆSA PATIENTIA FIT FVROR.

VEl Iovis ante oculos aquilam ſcarabeus inultam
Non ſinit: ira ullum neſcit habere modum.
Mentem offenſa agitat ſanam: patientia læſa
Fit furor: & rabidas vertit ad arma manus.

XXXI.

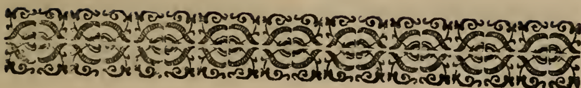

DVLCE VITÆ CONDIMENTVM Amicitia.

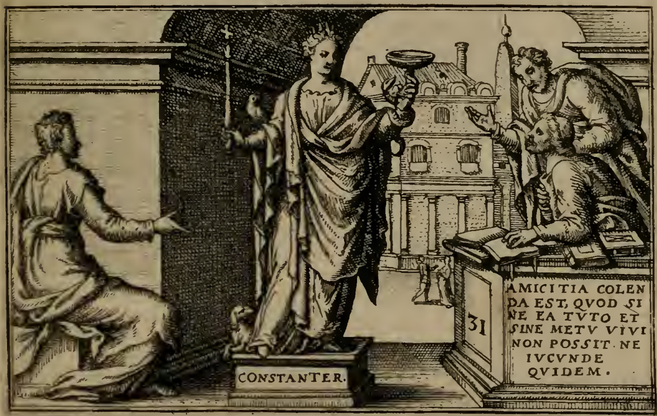
AMicitiam rebus omnibus humanis anteponamus. Nihil enim est tam naturæ aptum, tam conveniens ad res vel secundas vel adversas. In amicitia enim omnia insunt, quæ putant homines expetenda, honestas gloria, tranquillitas animi, atque jucunditas: ut cùm hæc adsint, vita beata sit, & sine iis esse non possit. Amicitiæ firmissimum est præsidium. Non aqua, non igni, non aëre pluribus locis vtimur, quàm amicitia. Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt. Tantum boni est in amicitia, ut ad eam rem perficiendã, deorum atque hominum munera videantur cõcurrere. Conjunctio animorum maxima est cognatio. Idem velle, atque idem nolle, ea firma est amicitia. Amicus est desiderabile nomen, infelicitatis refugium, secretorum receptor, amanda felicitas. Optimam vitæ supellectilem sibi comparavit, qui amicos paravit. Sine amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secunda fortuna quisquam vivere potest. Ac propterea colendam amicitiam sapientes affirmant, quòd sine ea tutò, & sine metu vivi non possit, ne jucundè quidem. Nullo enim modo sine amicitia firmam & perpetuam jucunditatem vitæ tenere possumus. Vita sine amicitia cæca est, insidiarum & metus plena. Amicus quasi animæ æquus, ab animorum æqualitate dictus est. Est enim amicitia una anima in duobus corporibus.

Iacobo

XXXI.

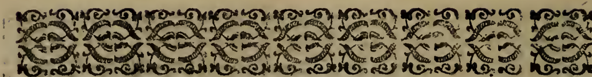

Iacobo Paſchario Medico;

Cincta eſt virtutis ceſtu: candoris amictu:
Muneribus dives, religione potens.
Cor patet, & firma eſt, & ſceptro nixa benigno
Simpliciter prudens regnat Amicitia.

XXXII.

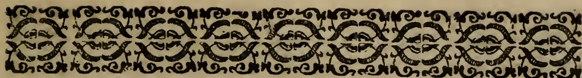

AMICORVM OMNIA COMMVNIA.

CVi ſunt amici, eſſe ſibi theſauros putet. Veros amicos ducito fratrum loco. Honora amicos, tanquam honorares deos. Nummis potior amicus in periculis. Et cùm amicorum communia eſſe debeant omnia, ſibi laborant ipſi, amico qui ſuo. Vt ignis aurum, tempus ita amicum probat. Amicitiam tueri non poſſumus, niſi amicos æquè ac noſmet ipſos diligamus. Quibus cùm noſtra omnia dicata ſint, ſi quæ honeſta nõ ſunt poſtulantur, religio & fides amicitiæ anteponenda erit. Neque amici vocandi ſunt, qui amicitiæ ſcopum in utilitate conſtituunt. Meipſum ames oportet, non mea, ſi verè amici futuri ſumus. Barbari ſunt & inhumani, qui nihil æſtimant, niſi quod ſit fructuoſum, neque ſibi exemplo ſunt. Ipſe enim ſe quiſque diligit, non ut aliquam à ſeipſo mercedem exigat charitatis ſuæ, ſed quod per ſe ſibi quiſque charus eſt. Quod niſi idem in amicitia transferatur, verus amicus nunquam reperietur. Vna iſta ſit cautio in amicitia, ut ne nimis citò diligere incipiamus, neve non dignos. Digni autem ſunt amicitia quibus in ipſis ineſt cauſa cur diligantur: ut virtus, pietas, eruditio, comitas, & cetera ejuſmodi bona animi. Amandum eſt, ſed uſque ad aras. Inter bonos tantùm conſtat amicitia. Quæ inter malos concordia contrahitur, & aſſociatio licèt firma ad tempus, conſpiratio non amicitia vocanda eſt.

Ludovico

XXXII.

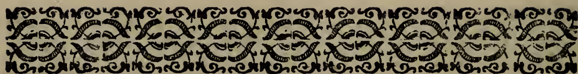

Ludovico Malarmæo Vesuntino. I.C.

Coelo animam, patriæ vitam debemus: amicis
Omnia: sed certa conditione tamen.
Sancta deus pietas sacrari poscit, & aris:
Cætera non læso numine, amicus habet.

XXXIII.

INGRATITVDINE LANGVET amicitia.

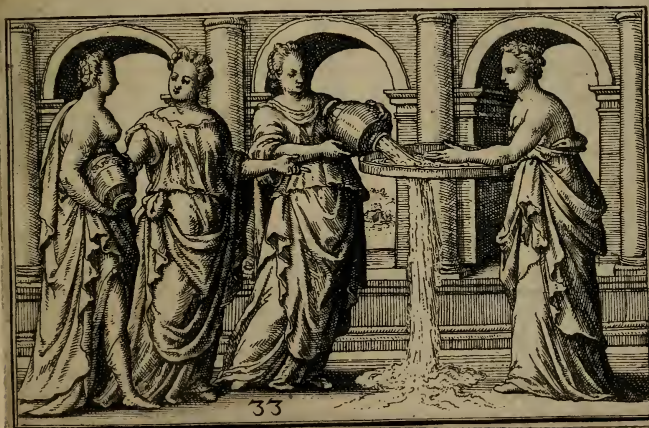
SI amare nihil aliud est, nisi perpetuò consentiens voluntas & desiderium procurandi quę necessaria sunt, aut utilia nostris amicis, nullo nobis emolumento proposito, quod ad nos redeat, eos qui sordida ingratitudine sua commoda tantùm quærunt in amicitia, captantes quavis occasione, tempore, & loco sua lucra, neque reciprocam in commune conferunt voluntatem & studium, dicemus falsò vsurpare tam sanctum & laudabile nomen amicitiæ. Nihil est tam inhumanum, tam immane, tam tetrum, quàm committere ut beneficio non dicam indignus. sed victus esse videare. Neque solùm gratus debet esse, qui accepit beneficium, verumetiam is cui potestas accipiendi fuit. Eodem animo debetur beneficium, quo datur. Improbus est homo, qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. Nihil enim magis alienum ab humanitate, & ea morum comitate, quæ inter bonos esse debet, quàm benefactis alienis rem suam cumulare, nec quicquam cuiquam reddere, si reddendi facultas adsit. At cui gratia referri non potest quanta debetur, habenda tamen est, quantam maximam animi nostri capere possunt. Cùm amici, de quo meritus esse videris, facultates ita tenues sunt & exiguæ, ut par pari referre non possit, voluntatem sinceram pro facto accipere viri boni est.

Stephano

XXXIII.

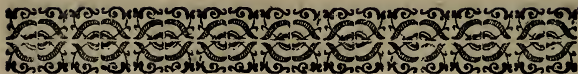

Stephano Saugeto Vesuntino.

Officium ingratus nullo qui fœnore pensat,
Orchomeni faciles non habet ille Deas.
Sed cribro similis: per aperta foramina cujus
Integra si fundas flumina, tota fluent.

XXXIIII.

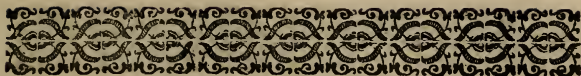

ΧΑΡΙΣ. ΑΧΑΡΙΣ.

SErò beneficium dedit, qui roganti dedit. Carè emit beneficium, qui precibus extorsit. Qui citò dat, bis dat. Gratia celer dulcissima: quæ verò tarda est, ingrata est gratia. Si quod bonis confertur beneficium non perit, quæ benè collocata est gratia, preciosus est thesaurus. Nihil sordidius, nihil vilius abjectiusve, aut viro bono magis indignum, quàm semper accipere, & nullam reddere gratiam; imo si facultates ferant, duplum rependere. Hujus sententię memor esse debet homo ingenuus. Accepta memineris, data obliviscere. In conferenda gratia non considerabimus, quod à plerisque fieri solet, ut ei benè faciamus, à quo duplum nobis reddi speramus. Hoc boni viri officium est, ut quisque opis nostræ maximè indigeat, ita ei potissimùm opitulemur. Multi liberales in promissis, tenaces in collatione beneficii. Plurimi beneficii collati memoriam exprobratione, odiosave commemoratione labefactant. quo nihil ingratius inveniri potest. Ingratus est, qui accepisse beneficium se negat quod accepit: ingratus est qui dissimulat, ingratus qui non reddit: omnium ingratissimus qui oblitus est: odiosus qui exprobrat, aut qui assidua commemoratione benefacti gratiam debitam imminuit. Similis est capellæ vitiosæ, quæ cùm hero quotidiè mulctram lacte plenam dederit, nisi caveatur, eam pede impulsam subvertit, aut exonerata alvo stercore lac fœdatum corrumpit.

Francisco

XXXIIII.

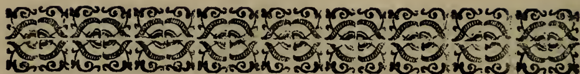

Francisco Sarræo Nanceiano. I. C.

Qvi cito dat, bis dat, cantant proverbia: ficut
Ἁ χάρις ἁ βραδύπους ἄχαρις ἐστι χάρις.
Munera quæ tardo veniunt pede munera non ſunt.
Nam, quæ hæc commendet, Gratia nulla ſubeſt.

XXXV.

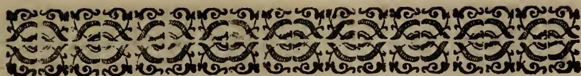

PRÆTEXTU NOCENTIOR.

TOtius justiciæ nulla est capitalior pestis, quàm eorum, qui cùm, dum maximè fallunt, id agunt, vt viri boni videantur. Hypocrisis teterrimum est vitium; qua societatis humanæ, omnisque amicitiæ vis corrumpitur & concidit. Cumque in omni genere hominum reprehendenda sit, in iis abominanda meritò debet esse, qui suas iras, inimicitias, ambitionemq; prætextu pietatis & religionis tegunt & satiant: animæ malæ & incendiariæ, seditionum & discordiarum fomites tecta fraude ferentes. Iusticiæ pars præcipua est non violare homines. Nihil à justiciæ officio magis est alienũ, quàm inferre injuriam. Nihil tetrius aut inhumanius, quàm nocere charitatis simulatione. Inimicum apertum fugimus & cavemus illius violentiam. In hypocritæ calumnias & injuriam citiùs impingimus & labimur, quàm animadverterimus: Si potissimùm authoritate & potentia, vel sanctimoniæ inter bonos excellant opinione. Eorum violentiam difficiliùs evitare possunt oppressi, quò plures habeant suæ improbitatis fautores, etiam inter bonos, quibus larva integritatis imponunt. Nihil tam inhumanum, tam deforme, tam illiberale videtur, quàm ad summum imperium summam acerbitatem naturę adiungere, & illi belluinæ crudelitati larvam pietatis induere.

Petro

XXXV.

Perro Friderico Mindano. I. C.

PRÆTEXTV NOCENTIOR.

NVlla est justitiæ pestis capitalior illis
Larvata apparent qui pietate boni.
Quo plura intulerint incautis damna nocentes,
Inde illi laudis plus meruisse volunt.

XXXVI.

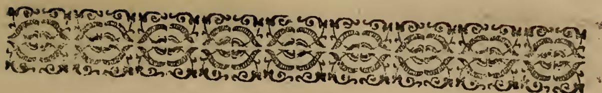

AMOR TECTVS ARDENTIOR.

DIfficilimum eſt juventutem intra limites ſui officii continere, ac ſtolidæ illius ætatis refrenare paſſiones & affectus, qui eo magis æſtuant, quò magis teguntur. Nulli hominum, aut ſaltem paucis, natura datum eſt, vt eodem tempore multo amore inflammetur, & prudens ſit. Amore judicium pervertitur, mens in diverſum diſtracta, non poteſt imaginari quæ recta ſunt & neceſſaria. Fluctuat omnis amans. Vis magna mentis, blandus atque animi dolor amor eſt. Quæ res nec modum habet, nec conſilium; ratione modoq; tractari non vult. Amorem ſectari ſolent cura, ægritudo, dolor. Amori accedunt hæc vitia, inſomnia, ærumna, error, & terror, & fuga, ineptia, ſtultitiaque adeo, & temeritas, incogitantia, excors, immodeſtia, petulantia, cupiditas, & malevolentia. Inhæret etiam aviditas, deſidia, injuria, inopia, contumelia, & diſpendium. Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis? Crudelis amor, cujus parva flamma primo vapore delectat; at fomento conſuetudinis exæſtuans immodici ardoris totum hominem perurit. Amantes amentibus haud abſimiles; qui ſeipſos neſciunt, & quid agant ignorant. Libertas quoniam nulli jam reſtat amanti; Nullus liber erit quiſquis amare volet. At quiſquis in primo obſtitit pepulitq; amorem, tutus & victor fuit. Qui blandimento dulce nutriuit malum, ſerò recuſat ferre, quod ſubiit jugum.

Pomponio

XXXVI.

Pomponio Ricio Neapolitano.

AMOR TECTVS ARDENTIOR.

Difficile est rapidam frenis cohibere juventam:
Sæpe est aurigæ noxia, sæpe rotis.
Conduplicat vires tectus vehementius ignis.
Quoq; magis tegitur, tum magis ardet amor.

M VOLV-

XXXVII.

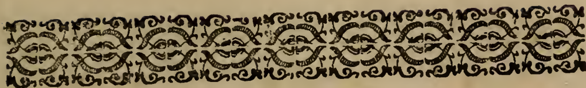

VOLVPTATIS VSVRÆ MORBI.

Nihil seruilius abjectiusque est, quàm voluptatibus obnoxium videri. Insaniam aufert medicus; voluptas cùm æquè mentem eripiat homini, vix sanabile malum est. Nulla capitalior pestis hominibus à natura data est, quàm voluptas. Nam ex hoc fonte prodit quicquid est in hominum vita scelerum & calamitatum. Voluptati inhonesta parata est comes pœnitentia. Quàm optimè hoc natura comparatum est, vt hæ duæ res sese invicem comitentur, voluptas & dolor. Luxu nihil turpius: Libido pecudem ex homine reddit. Fluit voluptas, & prima quæque evolat; sæpiusque relinquit causas pœnitendi, quàm recordandi. Plerique propter voluptatem, & parvam & non necessariam, tum in morbos graves, tum in damna, tum in dedecora incurrunt: sæpe etiam legum, judiciorumq; pœnis obligantur. Quò major est voluptas, eò magis mentem à sua sede & statu dimovet. Quapropter qui voluptatibus ducuntur, & se vitiorũ illecebris, & cupiditatum lenociniis dediderunt, ad Reipublicæ gubernacula non sunt admittendi. Fieri enim non potest, ut animus libidini & cupiditati deditus, prudentia valere, consilio prodesse, & discernere verum à falso possit; nedum aliis consulere, cùm sibi ipsi sit inutilis.

Livio

XXXVII.

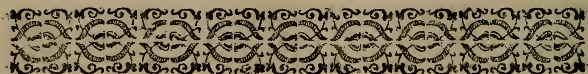

Livio Algerio Nolano.

Sperne voluptatem: multorum est esca malorum.
Solicitus mœror cui solet ire comes.
Illius usuræ morbi, dolor, angor, egestas;
Et pudor, & nudo corpore pauperies.

XXXVIIII.

DELECTAT ET ANGIT.

NVlla capitalior peſtis, quàm corporis voluptas, hominibus à natura data eſt. Imitatrix enim boni eſt, malorum mater omnium: cujus blanditiis corrumpuntur quæ natura bona ſunt. Eſca malorum eſt voluptas, qua homines capiuntur ut hamo piſces. Venientes voluptates fucata ſpecie blandiuntur, abeuntes autem pœnitentiā ac dolorem relinquunt. Ex earum affectibus ferè omnis humanæ vitæ pernicies naſcitur; cui à natura parata eſt comes triſtis pœnitentia, ac dolor. Voluptates blandiſſimæ dominæ, ſæpe majores partes animæ à virtute detorquent. Virtutes maximas jacêre oportet, voluptate dominante. Huic qui deditus eſt, illi omnia ſenſu non ratione judicanda ſunt; eaque dicenda optima quæ ſunt ſuaviſſima. Nemo eſt dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit eſſe in voluptate. Omnis noſtra cura debet in hoc verſari ſemper ſi poſſumus, ut voluptatis fomenta, & dulces illecebras à nobis ſubmoveamus: Nobiſque perſuaſum eſſe debet, ſi Deum, hominumque ſocietatem, ad quam nati ſumus, velimus colere, ut nihil iniuſtè, nihil libidinosè, nihil incontinenter faciamus. Honeſta bonis, non occulta querenda ſunt. Ea ſuauitas quæ ex voluptate emanat, ſtatim in amaritudinem convertitur, delectatio in dolorem.

Baſilio

XXXVIII.

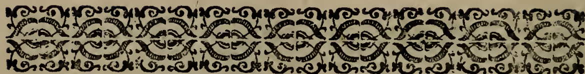

Basilio Charondæ Albano.

Spicula sentit apum, dum dulcia mella requirit
Condita in Hyblæis stulta puella favis.
Sic quoque delectat damnosa angitq́; voluptas;
Inque suis celat spicula mille favis.

XXXIX.

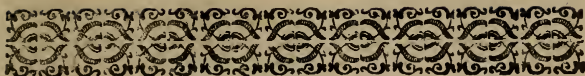
VBI VOLVPTAS IMPERAT ILLINC extruditur virtus.

IMpedit consilium voluptas, rationi inimica, nec habet ullum cum virtute commercium. Propterea in voluptatis regno virtus non potest consistere. Nihil altum, nihil magnificum ac divinum suscipere possunt, qui suas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, tam turpem, tam contemptam. Omittendæ sunt omnes voluptates, relinquendus luxus, & mollia delectationis studia, quæ homines à virtute alienos reddunt. Perniciosa sunt ea blandimenta, quibus sopita virtus suum amittit splendorẽ. Cùm enim corpore constemus & animo, non minorem curam animi quàm corporis habere debemus. Duplex est vis animorum, una pars in appetitu posita est: altera in ratione, quæ docet & explanat quid faciendum, fugiendumve sit: ita fit ut ratio præsit, appetitus verò obtemperet, si animus sit integer. Animi morbi sunt cupiditates immensæ, non solùm gloriæ, divitiarum, dominationisque, sed etiam libidinosarum voluptatum, quæ animos exedunt, conficiuntque curis, judicium pervertunt, nec permittunt ullam cum virtute associationem aut commercium.

Contraria enim tenent, neque ulla vtriusque potest evenire convenientia.

Philippæ

XXXIX.

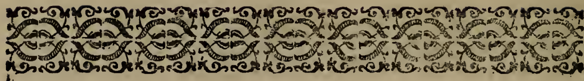

Philippæ Lazææ Polanæ.

REgnat ubi molli luxu satiata voluptas,
Illic virtuti non datur esse locus.
Namque hæ diversis committunt prælia signis.
Perpetuasq; gerunt ambæ inimicitias.

XL.

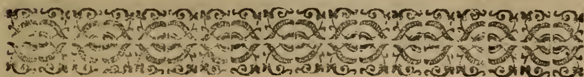

EBERIVS INSANO EST SIMILIS.

HOmini intemperanti venenatũ eſt vinum. Ab inſano minimè differt ebrius: & hic & ille mente capti, in vxorem, liberos, amicos & proximum quemq; ſine diſcrimine ſęviunt. Vino forma perit, vino corrumpitur ætas. Vinum mors memoriæ. Magnum hoc vitium vino eſt; pedes captat primùm, luctator doloſus eſt. Vno namque modo vina venuſque nocent: Vt venus enervat vires, ſic copia vini; & tentat greſſus, debilitatque pedes. Balnea vina venus corrumpunt corpora noſtra, ut vitam faciunt balnea vina Venus. Periculum minùs fugiendum eſt quam ebrietas. Si unum in locum collata ſint omnia mala, cum turpitudine ebrietatis nõ erunt comparanda. Omnium perturbationum fons, eſt intemperantia; quæ eſt à tota mente, etiam à recta ratione defectio; ſic averſa à pręſcriptione rationis, ut uullo modo appetitione animi regi vel contineri queat. Mente enim rectè uti non poſſunt, multo cibo & potione repleti. Ab ipſa temperantia, & modeſta vitæ ratione tranſverſum unguem non oportet quenquam in omni vita ſua diſcedere: multo minùs in beluinas iſtas ingurgitationes ſeſe provolvere, quibus ſimiles imò peiores brutis homines redduntur.

Proſpe-

XL.

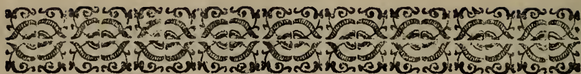

Prospero Ventidio Nuccerino.

EBrius insano est similis: vinumq́ue cicuta
Est homini. Hoc ætas formaq́ue culta perit.
Luctator vafer est, & decipit arte dolosa:
Nam primum captat debilitatq́ue pedes.

XLI.

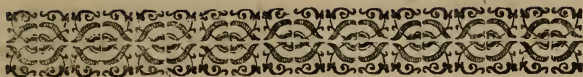

GRANDE VECTIGAL PARSImonia.

VIctus cultusque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatē. Esse oportet ut vivas, non vivere ut edas. Tantùm cibi & potionis accipit vir frugi, ut reficiantur vires corporis, non ut opprimantur. Iucunditas enim victus est in desiderio, non in satietate. Nihil indignius est homine, quàm sui ventris mancipium fieri, & turpis crapulę subire jugum. Victus moderatus grandis est homini sobrio thesaurus. Si res tua non sufficit tibi, tu parcendo fac ut sufficias rei tuæ. Benè est cui Deus obtulit, parca quod satis est manu. Serviat æternum, qui parvo nesciet vti. Qui necessariis contentus est, vilem sibi facit annonam. Quod vult habet, qui velle quod satis est potest. Et is minimo eget mortalis, qui minimùm cupit. Quod satis est cui contingit, nil amplius optet. Divitiæ grandes homini sunt vivere parcè æquo animo: neq; enim est usquam penuria parvi. Auream quisquis mediocritatem diligit, tutus caret obsoleti sordibus tecti, caret invidenda sobrius aula. Omnibus enim in rebus quæ tractantur in vita, modum quendam & ordinem adhibentes, honestatem & decus conseruabimus.

Nicolao

XLI.

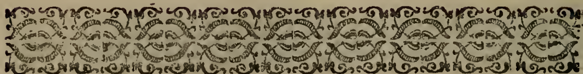

Nicolao Houllonio Metensi.

Divitiæ grandes homini ſunt vivere parce:
Dives cui rerum ſuppetit uſus, erit.
Si non ſufficiat tibi res tua, contrahe ſumptus:
Anguſtæq; rei ſic benè ſufficies.

XLII.

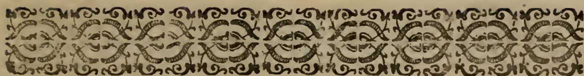

PAVPERTAS LEPRÆ SPECIES.

OMnes hoc liberè fatebũtur, paupertatem non esse vitium: Quicunque tamen pauper est, inglorius & ferè infamis est apud omnes. Pauperi nulla est autoritas, nulla fides. Pauperum vani solent esse sermones. Pauper licet doctus, prudens, & probè eruditus, gratiam ditiorum mereri nunquam videbitur. Paupertas per se nihil mali habere dicitur: comitem tamen habet semper secum contemptum. Nil habet infelix paupertas tristius in se, quàm quòd ridiculos homines facit. Tantùm fidei quantùm nummorum. Paupertas à lepra non est absimilis: ab utraq; qui tenetur, fugitur ab amicis & consanguineis. Multa vilia & servilia negotia liberos homines & ingenuos paupertas agere cogit: ob quæ misericordiam potiùs quàm odium mereri videntur. Amicus hospes si pauper est, primo die admittitur, secundo fœtet, tertio extruditur. Paupertas ut per se non est improbanda, habet tamen in se, quo efficaciter egenos moveat, & polliciat ad malè agendum. Malè suada fames est. Nullum ad turpitudinem virgini lenocinium fortiùs est paupertate. Vir prudens, etiamsi divitiis inhiare non debeat, paupertatem tamen, quantùm potest, dum fugit, facit benè. Labem enim turpem virtuti inurit egestas. Et genus & virtus, nisi cùm re, vilior alga est.

Ioanni

XLII.

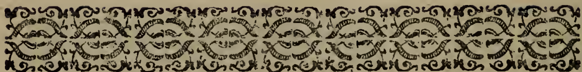

Ioanni Aubrio Trecensi.

PAupertas vitium non eſt: ſordet tamen omnis
Pauper, & egregio ſemper honore caret.
Eſt lepræ ſpecies: qua ſi teneare, propinquum
(Excuſes quamvis omnia) nemo volet.

XLIII.

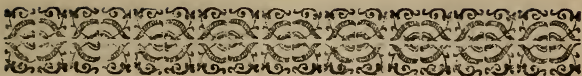

BONORVM PROBRVM EST, VIRVM probum indigere.

CVi patrimonium nimis exiguum relictum est à parentibus;nec illi ad necessarias res sufficit; cui fortunæ, bello, imposturis aut violentia aliena ereptæ sunt: qui in egestatem stoliditate socordia, ingluvie, desidia, aliave culpa incidit, opesque, quas prius habuit, decoxit, cùm magno adversario cōflictatur: Quacunq; causa paupertas hominem invadat, semper gravis, sempèr onerosa, semper opprobriis plena existimatur. Externis quidem bonis homo non fit melior: nulla tamen virtus suum retinebit decus in egestate. Mendicitas onus est intolerabile: à qua quò magis distabis, beatior judicabere. Vitam quæ faciunt beatiorem, res non parta labore, sed relicta. Nulli vitio dari debet ea si bi parare quæ desunt, Paupertas multis portam claudit ad honestas actiones. Nonnunquam etiam ad res indignas quasi humeris protrudit. Durum & intolerabile onus egestas. In extrema inopia constitutis, difficillimum est emergere: Qui tamen pauperes sunt sine culpa sua, contemnendi propterea non sunt, si boni viri sunt. Horum indigentia ditioribus probro esse debet. Bono beneficiū conferre, boni viri est. Quod benè fit bonis haud perit: nati sumus non nobis, sed patriæ, sed amicis, sed virtute ac pietate præditis.

Petro

XLIII.

Petro Lepido Metensi.

Qui probus est, & eget, probro illi non sit egestas:
In dites probrum manat id omne bonos.
Largiris quodcunque probo, tibi grata vicissim
Id virtus multo fœnore restituit.

XLIIII.

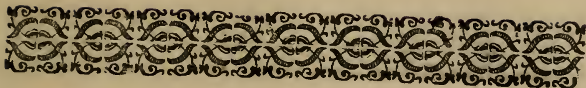
VITA AVLICA SPLENDIDA miſeria.

MEl amarum comedit, ciboſq́; aloë tinctos; captiva libertate fruitur, jugum compedesque aureos trahit, ſplendideque miſer dici poteſt, qui aulicis vinctus illecebris, ſui juris eſſe nunquam poteſt. Is ſi cōferat poteniorū faſtum, & faſtidia, ingratitudinem ſuperbam, & contemptum quem cogitur tolerare, cum omnibus deliciis & voluptatibus aulicis, ſentiet ſuam conditionem non multum differre à ſervis, qui ad ergaſtula detruduntur. Infelix eſt illa felicitas, quæ hominem liberum ſubjicit paſſionibus & pravis affectibus ſtulti diuitis, ſpe levis præmioli, vel inanis gloriæ propoſita: vel quod omnium turpiſſimum eſt, propter voluptates, ſcelerumque impunitatem; quę omnia fructus ſunt peculiares vitæ aulicæ: ex quibus, cùm maturaverint, morbi, cōtemptus, ignominia, ingratitudo, ſeraque pœnitentia naſcitur. Homo ingenuus ad libertatem natus eſt, & ad eam retinendam natura inſtigatur: Omnis ſervitus eſt oneroſa. ſervire ſuperbis, improbis, inſolentibus, violentis & impudicis, intolerabile. Ille liber dici nequit, cui mulier, cui puer, cui improbus imperat: qui nihil jubenti audet negare, nihil recuſare. Si poſcit, dandum eſt, ſi vocat veniendum, ſi ejicit abeundum, ſi minatur extimeſcendum.

Non benè pro toto libertas venditur auro.

Paulo

XLIIII.

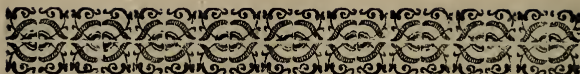
Paulo Melisso Com. Pal.

MElle aloëm tinctam comedes, & dulce venenum;
Servaque inaurato colla premere jugo;
Aegistique nurus imitabere quisquis in aula
Deperdes misero tempora servitio.

O METVS

XLV.

METVS EST PLENA TYRANNIS.

TYrannus omnis inimicus est libertati, & legibus cōtrarius. Nihil aure tyranni violentius; nihil rapidius ad inferendam injuriam. Perpetua formidine fluctuabit, qui tyrannum sequetur. cujus amicitia inconstans & mutabilis, animusque ad iram & vindictam ob levissimas suspiciones procliuis est. Vt tyrannus malus est & improbus, sui similibus aulicis gaudet & delectatur; quibus neque parcit, leviter irritatus. Et cùm sciat se ab omnibus metui, omnes quoque suspectos habet, inter metum & spem dubius fertur: nihil non formidat; objectis omnibus, movetur: nihil inausum nihil intentatum relinquit quod non aggrediatur, ut à se contrarios conatus removeat. Magnum est Personam in Republica tueri Principis, qui non animis solùm debet, sed oculis servire civium. Non tantum mali est peccare Principes, quantum illud quòd permulti etiam imitatores principum existunt. Regis ad exemplum totus componitur orbis. Quæcunque mutatio morum extiterit in Principe, eadem in populo statim subsequitur. Et vitia quæ Principes concipiunt, ea celerrimè infundunt in civitatem: plusque exemplo quàm peccato nocent. Felix fortunatumque regnum, cui bonus Rex imperat, legum fautor, & bonorum morum promotor.

Fabio

XLV.

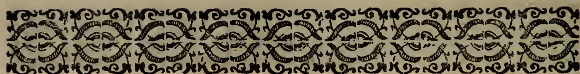

Fabio Tæniæ Salernitano.

Assentatorem penso Dyonysius ense
Circunstent regem quanta pericla docet.
Si bonus est, positis vivet securior armis:
Si malus, instanti est proximus exitio.

XLVI.

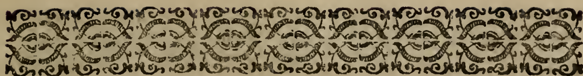

NVLLI PRÆSTAT VELOX FORtuna fidem.

VAria est vitæ commutabilisque ratio, vaga volubilisque fortuna. Nihil est tam contrarium rationi, & constantiæ, quàm fortuna. Ea enim non solùm cæca est, sed etiam plerunque efficit cęcos, quos complexa est. Qui fortuna aspirante extolluntur, sæpe efferuntur fastidio & contumacia. Nihil est insipiente fortunato intolerabilius: Cæca quoque dicitur, quòd nihil cernat quò sese applicet. Sæpius sua indignis largitur munera. Insanam illam quoque vocarunt antiqui, quia atrox, varia, incertaque sit, & instabilis. Dat quodcunque libet fortuna, rapitque. Brevis est magni fortuna favoris. Ea vitrea est, & cùm maximè splendet, frangitur. Citiùs fortunam invenias, quàm retineas. Nunquam enim magis constans est, quàm in sua inconstantia & volubilitate. Fortunæ muneribus utendum, non fidendum. Quicquid in altum fortuna tulit, ruitura levat. Fortunæ sævo læta negotio, & ludum insolentem ludere pertinax, transmutat incertos honores, nunc mihi nunc alii benigna. Et cùm blanditur, tum maximè metuenda est. Quare oblatam utramvis fortunam, iuxta suscipere discat, qui animo esse tranquillo cupit.

Dionysio

XLVI.

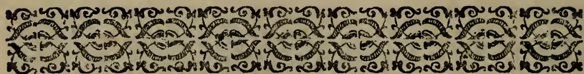

Dionysio Lebæo Bathillio.

DVm nobis fortuna favet, blanditur, & offert
Subsidium, nobis est metuenda magis.
Illiusq; bonis, dum arridet læta, fruamur:
Hanc reperire quidem, non retinere licet.

XLVII.

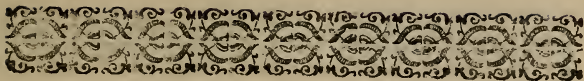
VIRTVS EST FVNERIS EXPERS.

QVæcunque in rerum natura conſpiciuntur, ea interitui ſubjecta ſunt. Robur, valetudo, divitiæ, forma, dignitates, reliquaque bona, quibus commodè vita hæc tranſigitur, citò evaneſcunt. nihil eſt in hoc orbe terrarum quod ſit perpetuum: Sola virtus theſaurus eſt homini conſtans, & peculium æternum. vitam hanc quam vivimus, ſi benè conſideremus, brevem, dubiam, & inquietam, nomine vitæ non dignabimur, ſi à virtute remota ſit. Prima pars ævi ſeſe neſcit; media curis obruitur; ultima moleſta ſenectute premitur. Formæ gloria fluxa eſt, & fragilis. Gaudia non remanent, ſed fugitiva volant. Divitiarũ incerta eſt poſſeſſio: opes ſunt ſarcinæ mentis. Creſcentem ſequitur cura pecuniam. Robur morbis & ſenecta debilitatur. Pauperies obruit hominem probris & infamia. Rari amici, iique fucati & infideles. Vt ſunt humana, nihil eſt perpetuum datum. Debemur morti nos noſtraq;: Omnes una manet mors. At virtus eſt immortalis. Nunquam Stygias fertur ad undas inclyta virtus. Benè vivere bis vivere eſt.

Semita, certè, tranquillæ per virtutem patet unica vitæ:
Sola perpetuò manent ſubjecta nulli mentis
atq; animi bona.

Iacobo

XLVII.

Iacobo Santalbino Medico.

SOLA VIRTVS EST FVNERIS EXPERS.

Divitias frustra iactant titulosque genusq́;
Qui credunt se istis & sua nominibus.
His spes nixa labat: mors hæc rapit omnia secum.
De cunctis virtus sola superstes erit.

XLVIII.

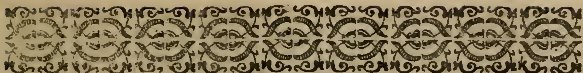

MENS INCONCVSSA MALIS.

CVm ſapientia donum Dei ſit; noſque à malarum cupiditatum impetu & violentia vindicet; ipſiuſque fortunæ injuriam modeſtè ferre doceat, omnes nobis aperiat vias, quæ ad quietem & tranquillitatem animi ducant; ea nihil eſſe poteſt optabilius, nihil præſtantius, aut homine magnanimo dignius. Cùm perceptas penitus & pertractatas humanas res habere doceat, nihil admirari cùm acciderit; nihil antequam evenerit, non evenire poſſe arbitrari. Itaque Sapientis animus magnitudine conſilii, tolerantia rerum humanarum, contemptione fortunæ, virtutibus omnibus ſeptus, vinci aut expugnari non poteſt. Eſt enim Sapientis quicquid homini accidere poſſit, ad id præmeditari, & ferendum modicè, ſi evenerit: nihil illi videri magnum in rebus humanis: cùm ſemper animo ſic excubet, ut ei nihil improviſum accidere poſſit, nihil inopinatum, nihil omnino novum. Atque idem ita in omnes partes aciem intendit, ut ſemper videat ſedem ſibi in cœlis, & locum ſine moleſtia atque angore vivendi paratum: ut quemcunque in hac terreſtri vita caſum fortuna invexerit, hunc aptè & quietè ferat. Abſtrahit enim nos ab his corruptibilibus, ut firma ſpe, & vera fide poſſideamus æterna, & iis fruamur.

Georgio

XLVIII.

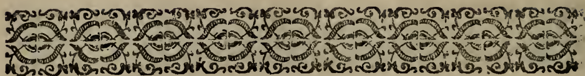
Georgio Bertino Medico.

MENS INCONCVSSA MALIS.

VT pelagi mediis rupes in fluctibus extans
Aestum commoti fert benè firma sali,
Sic vitæ qui forti animo est ac mente, procellas,
Propositaq; etiam morte, pericla feret.

XLIX.

SPES COELO CERTISSIMA VENIT.

QVicunq; in rebus humanis ſpem collocat, ille, uti dignus eſt, ſæpe fallitur: exitusq́ue incertos ſuæque expectationi contrarios experitur. Nihil firmum, nihil ſtabile eſt in hac vita. Refugium noſtrum & præſidium in adverſis tutius eſt, & loco magis munito repoſitum, quàm ut ab eo abſtrahi aut dejici poſſimus: nempe in cœlis, ad quos oculorum mentis aciem nos penetrare docet Sapientia divina: cujus providētia, & cura vigili ita ſepti ſumus, ut cùm ea nitimur & inhæremus, nihil nobis obeſſe poſſit. Nulla mœnia tam ſunt munita, quin machinis & ſuffoſſionibus, aut, ut nihil horũ, proditione capiantur. Securitas, quam ex Patris cœleſtis recipimus promiſſis, tãta eſt, ut ſpe ac fide inexpugnabili jam fruamur bonis adhuc abſentibus. Neque eſt quicquam, quod nos poſſit divellere aut ſeparare ab illa charitate, qua nos benignus Deus amplectitur. In rebus humanis ita natura comparatum eſſe videmus, ut nihil ſit ex omni parte beatum, nihil perpetuũ. Novit paucos ſecura quies: & ideo, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam, grata ſume manu. ad immortalia & cœleſtia confugiendum, quæ incertis caſibus ſubjecta non ſunt.

Friderico

XLIX.

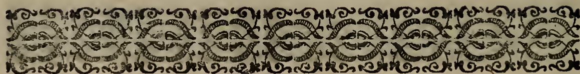
Friderico Sylburgio.

SPES COELO CERTISSIMA VENIT.

Quisquis in humanis rebus ſpem collocat, audet
Adriacos lacerà ſcindere lintre ſinus.
Si qua tamen reſtat, nobis certiſsima cœlo
Cernitur, à ſummis anchora miſſa Deis.

L.

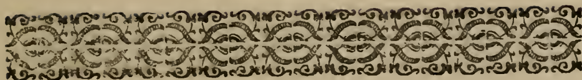

MORS EXTRA PERICVLVM NOS collocat.

VIta hæc caduca & miſerabilis, navigationi periculoſæ ſimilis eſt : in qua fluctuamus naufragis plerunque miſeriùs, palmum unum aut duos à morte remoti. Vita data eſt utenda homini. Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi prima fugit:ſubeunt morbi,triſtiſque ſenectus:& labor & duræ rapit inclementia mortis. Longiùs aut propiùs mors ſua quenque manet. Finis alterius mali,gradus eſt futuri. Omnium rerum eſt viciſſitudo.Omnia orta occidunt;auctaque ſeneſcunt.Qui ſapit homo ſe priùs morti quàm vitæ parare debet;atque adeo putare extremum ſemper adeſſe diem.Hæc eſt hominis ſors & conditio,ut quàm citò in lucem exeat,moriturus exiſtat.Quis furor eſt atrā bellis accerſere mortem ? imminet & tacito clam venit illa pede. Mors æquat ſummis infima, involvit humile pariter & celſum caput.Stat ſua cuique dies; breve & irreparabile tempus omnibus eſt vitæ. Fata manent omnes. Nemo tam divos habuit faventes, craſtinum ut poſſit ſibi polliceri. Mors ultima linea rerum.vita & mors jure naturę ſunt.Et cùm natura nobis hanc vitam commorādi diverſorium non habitandi dedit: quæ cùm ærumnis & calamitatibus plena ſit, mors calamitatum requies putanda eſt.

Petro

L.

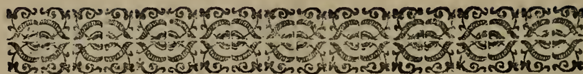

Petro Gualterio Chabbotio.

DVm juvat hanc animam malè fide credere Puppi;
Atque hinc Scylla minax, inde charybdis atrox:
Nunquam erit absque metu ambiguo, immunisque periclis,
Dum repetat patriam, sidera summa, domum.

L I.

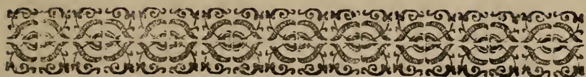

EXPERS FORTVNÆ EST SApientia.

FOrtunam antiqui coluêre ut Deam; dominamque rerum vocarunt: cui attribuerunt ordinationem & diſpenſationem bonorum omnium, quæ ad hanc vitam pertinent. Nos, qui melius ex ſacris literis inſtructi ſumus, referimus omnia ad Dei altiſſimi providentiam, cujus arbitrio etiam leviſſima in hoc mundo geruntur. Fortunæ nomen non admittimus. Cùm autem antiqui illam volubilem, inconſtantem, & levem judicarent, bona quæ extrinſeca ſunt, illius poteſtati ſubjecerũt. Quę cùm facilè pereant, effluãt, & elabantur è poſſeſſorum manibus, tamq; dignis quàm indignis ſine diſcrimie cõferantur, vir prudens & cordatus iis utitur ad neceſſitatẽ: neq; in iis ullam ſuæ felicitatis partẽ conſtituit, ſicut ſtulti faciunt: Sed à Deo optimo maximo ſapientiam poſcit, theſaurum omni auro precioſorem; qui auferri neque eripi poteſt à poſſeſſore, ſummis etiam in afflictionibus conſtituto. His divitiis & bonis animi fultus, fortunam ridet & deſpicit. Sapientia enim eſt rerum divinarum atque humanarum ſcientia: in qua continetur Dei & hominum communitas, & ſocietas inter ipſos. Hac præceptrice in tranquillitate vivi poteſt, cupiditatum ardore reſtincto. Eſt enim vera ſanitas animi; quæ unumquemque docet, ut ſeipſum agnoſcat.

Rudolpho

LI.

Rudolpho Magiſtro Medico,

EXPERS FORTVNÆ EST SAPIENTIA.

Fortuna dubia haud vehitur ſapientia cymba;
Nec vanis fulta eſt indiga divitiis.
Sed cura vigili & ſtudio ſolerte parata,
In varia rerum cognitione ſedet.

FINIS.

